

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Postavení československé diplomacie v Locarnu
a důsledky Locarnské konference pro Československo**

Tadeáš Brejcha

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**Postavení československé diplomacie v Locarnu
a důsledky Locarnské konference pro Československo**

Tadeáš Brejcha

Vedoucí práce:

PhDr. et Dipl.-Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu bakalářské práce PhDr. et Dipl.-Pol. Martinu Jeřábkovi, Ph.D. za veškerý čas věnovaný přípravě této bakalářské práce a za jeho cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k jejímu vypracování.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Obsah

Úvod.....	1
1. Československá zahraniční politika 1918-1925	5
1.1. Poválečná situace v Evropě, Společnost národů, Pařížská mírová konference	5
1.2. Postavení Československa v Evropě.....	8
1.3. Vznik a orientace československé zahraniční politiky	10
1.4. Benešova koncepce zahraniční politiky.....	12
1.5. Institucionální ukotvení československé diplomacie.....	13
2. Konference v Locarnu 1925	17
2.1. Cesta k Locarnu	17
2.1.1. Analýza vývoje bezpečnostní situace v Evropě.....	17
2.1.2. Ženevský protokol	21
2.1.3. Rok 1925 – německé memorandum	22
2.1.4. Diskuse o účasti Československa před zahájením konference	28
2.2. Locarno říjen 1925	30
2.2.1. Hlavní aktéři	31
2.2.2. Postavení československé delegace	32
2.2.3. Průběh jednání a ohlasy v tisku	33
2.2.4. Benešova účast v Locarnu	35
2.3. Výsledky konference	47
3. Důsledky Locarnské konference pro Československo	50
3.1. Locarno z osobního pohledu Edvarda Beneše.....	51
3.2. Reflexe v československém tisku	54
3.3. Význam Locarna.....	56
Závěr	59
Použité prameny a literatura	61
Resumé.....	65
Přílohy.....	67

Úvod

Předkládaná bakalářská práce se zabývá průběhem konference v Locarnu v říjnu roku 1925, postavením československé diplomacie na této konferenci a důsledkům Locarnské konference pro Československo. S ohledem na význam osoby Edvarda Beneše jako tehdejšího ministra zahraničních věcí, který se obrovskou měrou podílel nejen na vzniku a vybudování diplomacie v novém státě včetně jejího institucionálního ukotvení, ale i o důstojnou reprezentaci Československa v zahraničí, jsou v práci zmíněny i jeho názory, postoje a zásluhy.

V práci budou zodpovězeny následující otázky:

Jaká byla orientace československé zahraniční politiky v poválečném období?

Jaký přínos pro ni měli její hlavní tvůrci T. G. Masaryk a E. Beneš?

Mohla československá diplomacie ovlivnit výsledek Locarnské konference?

Jak byly výsledky Locarnské konference vnímány v Československu?

První kapitola se věnuje československé zahraniční politice v období po vzniku samostatného státu. Bezprostředně po ustavení čekaly na Československo dva navzájem propojené úkoly. Kromě stabilizace vnitropolitických, sociálních, ekonomických a národnostních poměrů a dořešení územních záležitostí to bylo především mezinárodněprávní a mezinárodněpolitické ukotvení těchto skutečností v rámci poválečného systému mezinárodních vztahů, a proto byla oblast zahraniční politiky pro Československo zásadní.

V úvodu první kapitoly je nastíněna poválečná situace v Evropě. Samostatná pozornost je věnována Společnosti národů jako nově založené mezinárodní organizaci, která měla zajistit právě zrozený mír i do budoucna. Zmíněna je Pařížská mírová konference, která jako první poválečné setkání vítězů a poražených měla právně uzavřít světovou válku a položit základy mírového vývoje. Byla nesporně prvořadou mezinárodní událostí nejen pro celý poválečný svět, ale i pro novou Československou republiku, jejíž samostatná existence zde byla definitivně uznána.

Další podkapitola se věnuje postavení Československa v Evropě a jeho obtížným politicko-geografickým podmínkám, které zahraniční politiku v nemalé míře ovlivňovaly.

Následuje část mapující vznik, počáteční vývoj a orientaci československé zahraniční politiky, která se od počátku formovala zcela v intencích prezidenta T. G. Masaryka a Edvarda Beneše jako dvou významných osobností s diplomatickými zkušenostmi a s mezinárodní prestiží. Jejich nezpochybnitelný přínos pro československou zahraniční politiku je zmíněn v této části.

Navazuje podkapitola popisující Benešovu koncepci zahraniční politiky, jejímž cílem byla snaha zapojit nový stát do evropských struktur vytvořených versailleským systémem a s tím spojené úsilí o upevnění tohoto systému. Je zde odpověď na otázku, proč se československá zahraniční politika orientovala ve svých počátcích převážně na Francii.

Poslední podkapitola se zabývá institucionálním ukotvením československé diplomacie, neboť jednou z podmínek praktické realizace zahraniční politiky ČSR ve všech potřebných složkách byla dobře fungující síť zahraničních úřadů v čele s dobře personálně vybaveným ministerstvem. Jmenování jsou někteří významní diplomaté v nejdůležitějších evropských zemích a v USA.

Druhá kapitola se věnuje samotné konferenci v Locarnu, když v první podkapitole je provedena podrobná analýza bezpečnostní situace v Evropě před konferencí. Důvodem je, že Locarnská konference se uskutečnila na základě sledu historických událostí a byla z pohledu bezpečnostní situace v Evropě vyvrcholením dlouhého pětiletého vývoje od mírové konference v Paříži, která nastolila systém dlouhodobě neudržitelný. Nelze tedy zmínit samotný průběh konference vytržený z kontextu dějinných událostí. I ostatní podkapitoly mapují události, které vedly ke konferenci v Locarnu.

Následuje část věnující se samotné Locarnské konferenci, jež je nahlížena optikou Edvarda Beneše, a to prostřednictvím jeho telegramů, které z Locarna do Prahy každodenně posílal. Zmíněny jsou též ohlasy v dobovém tisku. Deníky otiskovaly jak zprávy získané přes ČTK, tak citovaly i zpravodaje jiných evropských periodik. Pozornost je zaměřena i na postavení československé diplomacie na konferenci a na kontakty se zástupci ostatních delegací. Třetí podkapitola shrnuje výsledky konference.

Poslední třetí kapitola je zaměřena na důsledky Locarnské konference pro Československo. Nově vzniklá situace se odrazila v jeho celkovém mezinárodním postavení. Je zde uveden rozdíl mezi arbitrážními smlouvami západními a východními.

Zamýšlí se nad tím, zda byly výsledky konference pro Československo úspěchem či prohrou, jak byly v Československu vnímány, jaké vzniklo nové rozložení mocenských sil v Evropě po Locarnské konferenci a jaký byl vliv této skutečnosti na následnou bezpečnostní situaci v Československu. V neposlední řadě se věnuje také tomu, jak vše vnímal Eduard Beneš a z jakých hledisek konferenci hodnotil. Zabývá se i následnou reflexí Locarnské konference v tisku.

Téma je zpracováno tradičními historickými postupy, tj. kritickým rozbořením pramenů. Při vyhodnocování pramenů je převážně využito metody přímé ve spojitosti s metodou induktivní. Část práce je zpracována syntézou sekundárních zdrojů, při části je použito pramenů archivních. Z hlediska časového je použit diachronní přístup, ve větší míře je využita metoda progresivní, použita je ale i metoda komparativní.

Při práci je využito různých pramenů, primárních i sekundárních. Za účelem získání primárních pramenů jsem navštívil Archiv Ministerstva zahraničních věcí, ze kterého byly využity především telegramy došlé.

Cenným zdrojem informací byly taktéž příspěvky v odborných časopisech¹ a dobový tisk.

Z hlediska literatury lze konstatovat, že zpracovávané téma a témata související, například československá zahraniční politika, Společnost národů, Pařížská mírová konference, bezpečnostní situace v Evropě od roku 1918 do roku 1925 apod. jsou v literatuře obsažena v dostatečné míře. Za základní literaturu využitou při zpracování tématu lze považovat dílo Jindřicha Dejmka², jehož publikace se zabývají dějinami československé zahraniční politiky a který zpracoval podrobnou politickou biografii Edvarda Beneše, dále Radka Břacha³, jenž se tématu konference v Locarnu ve své knize

---

¹ BŘACH, Radko. *Locarno a čs. diplomacie*. In: Československý časopis historický. Ročník VIII, 1960. GAJANOVÁ, Alena. *Ke vzniku a úkolům československé zahraniční politiky a k metodám a charakteru československé diplomacie*. In: Mezinárodní vztahy/Czech Journal of International Relations. Vol 4 No 1 (1969).

KUBŮ, Eduard. *Příspěvek k prehistorii Locarna*. In: Československý časopis historický. Ročník XXXIII, 1985.

² DEJMEK, Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918-1992)*. Praha 2002.

DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš. Část první, Revolucionář a diplomat (1884-1935): politická biografie českého diplomata*. Praha 2006.

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha 2012.

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl II., Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Praha 2013.

³ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa v polovině dvacátých let*. Praha/Litomyšl 1996.

podrobně věnuje, a v neposlední řadě též dvojice autorů Antonína Klimka a Eduarda Kubů⁴, kteří taktéž zmapovali československou zahraniční politiku od roku 1918 do roku 1938. Dějinám české, potažmo československé zahraniční politiky se věnuje ve svých knihách i Zdeněk Veselý⁵. Dějinami mezinárodních vztahů ve sledovaném období se zabývá publikace trojice autorů Dagmar Moravcová, Pavel Bělina a Marek Pečenka⁶. Samotné konferenci v Locarnu, avšak z pohledu Velké Británie, se věnují ve svém příspěvku ke studiu kolektivní bezpečnosti ve 20. letech minulého století Lukáš Novotný a Roman Kodet, i v jejich knize byly nalezeny podnětné souvislosti. Bezpečnostní situací v Československu po první světové válce se zabývá ve své monografii Alena Feriancová⁷, světovou politikou ve 20. století Vladimír Nálevka⁸.

Informace o Pařížské mírové konferenci byly čerpány mimo jiné z knihy Margaret MacMillanové⁹, o Společnosti národů z díla M. A. Zimmermanna¹⁰ a Edvarda Beneše¹¹. Využita byla při zpracování tématu i ostatní díla Edvarda Beneše¹², jehož projevy a výklady byly hojně publikovány.

Ze zahraničních zdrojů byly při práci čerpány informace z publikací Ralpha Schattkowskyho¹³, německého historika, profesora současných dějin se zaměřením na východní Evropu, a Jonathana Wrighta¹⁴.

Všechny zmíněné zdroje byly cennými pomocníky při zpracování zadaného tématu, ať už přímo či pro pochopení potřebných souvislostí.

---

⁴ KLIMEK, Antonín – KUBŮ, Eduard. *Československá zahraniční politika 1918-1938*. Praha 1995.

⁵ VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny české zahraniční politiky*. Praha 2013.

⁶ MORAVCOVÁ, Dagmar. BĚLINA, Pavel. PEČENKA, Marek. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*. Praha 1994.

⁷ FERIANCOVÁ, Alena. *(Ne)nájdená bezpečnost' : Československo, Německo a úpravy mezinárodního systému v Evropě 1922-1926*. Nitra 2010.

⁸ NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století I*. Praha 2000.

⁹ MacMILLANOVÁ, Margaret. *Mírotvorci: Pařížská konference 1919*. Praha 2004.

¹⁰ ZIMMERMANN, M. A. *Společnost národů*. Praha 1931.

¹¹ BENEŠ, Edvard. *Locarno a Svaz národů*. Praha 1925.

¹² BENEŠ, Edvard. *Problémy nové Evropy a zahraniční politika československá: projevy a úvahy z r. 1919-1924*. Praha 1924.

BENEŠ, Edvard. *Boj o mír a bezpečnost státu. Československá zahraniční politika v projevech ministra Dr. Ed. Beneše 1924-1933*. Praha 1934.

¹³ SCHATTKOWSKY, Ralph. *Deutschland und Polen von 1918/1919 bis 1925. Deutsch-polnische Beziehungen zwischen Versailles und Locarno*. Frankfurt am Main 1994.

SCHATTKOWSKY, Ralph. *Locarno und Osteuropa*. Marburg 1994.

¹⁴ WRIGHT, Jonathan. *Gustav Stresemann: Weimar's Greatest Statesman*. Oxford 2002.

1. Československá zahraniční politika 1918-1925

Hlavní tvůrce a představitel zahraniční politiky meziválečného Československa dr. Edvard Beneš již v dubnu 1919 předvídavě napsal: „...*Jsem o tom přesvědčen, že naše vnitřní politika bude určována zahraniční politikou více než kde jinde.*“ Odůvodnil to menší velikostí státu a jeho exponovanou geografickou polohou uprostřed Evropy.¹⁵

1.1. Poválečná situace v Evropě, Společnost národů, Pařížská mírová konference

Konec první světové války sebou přinesl zásadní změny v mezinárodních vztazích. Převratně se změnila předchozí podoba Evropy, když se dosavadní říše Habsburků, Hohenzollernů, Romanovců a Osmanská říše rozpadly a na jejich troskách vznikly nové nástupnické státy, mezi nimi i Československo.¹⁶

Z válečných hrůz vyplynula všeobecně očekávaná nutnost vzniku nového a lepšího uspořádání, které bude založené na spolupráci a důvěře. Už z vlny pacifismu na sklonku války se zrodila myšlenka ustavení Společnosti národů jako mezinárodní organizace, jejímž úkolem by byla poválečná demilitarizace, udržení světového míru a s tím související prevence před dalšími válečnými konflikty pomocí zásad kolektivní bezpečnosti a diplomatického vyjednávání.¹⁷

*„Ustavením Společnosti Národů byl učiněn pokus vytknouti nové cesty v životě Evropy i celého světa a tyto nové cesty odpovídaly také životním úkolům Československa, jež se snaží o mír a rovnováhu mezi třemi nejmohutnějšími komplexy národů v kontinentální Evropě. Český národ naučen zkušenostmi pokoušel se ostatně několikrát teoreticky i prakticky najíti cesty k uplatnění právního a mravního řádu v Evropě... Roku 1918 jako by se byly uskutečnily ideje krále Jiřího z Poděbrad.“*¹⁸

K faktickému vytvoření Společnosti národů došlo při podpisu Versailleské mírové smlouvy, která byla jednou z pařížských mírových smluv uzavřených v roce 1919 jako výsledek jednání na Pařížské mírové konferenci, když statut Společnosti národů se stal součástí mírových smluv. Za své brzké založení vděčila především

¹⁵ KLÍMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard. *Československá zahraniční politika 1918 – 1938*. Praha 1995, s. 9.

¹⁶ NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha 2000, s. 7.

¹⁷ NOVOTNÝ, Lukáš. KODET, Roman. *Velká Británie a konference v Locarnu*. Plzeň 2013, s. 5.

¹⁸ ZIMMERMANN, M. A. *Společnost národů*. Praha 1931, Předmluva Dr. Edvarda Beneše.

tehdejšímu americkému prezidentovi Woodrowovi Wilsonovi, který v ní viděl nezbytný prostředek k zajištění trvalého míru, a proto ji považoval za nezbytnou součást mírového uspořádání.¹⁹

Každá země zúčastněná na ustavujících jednáních měla odlišný názor na úkoly a poslání plánované organizace. Francie sledovala zajištění svého vedoucího postavení v Evropě a očekávala záruky proti obnově mocného Německa. Británie doufala, že úmluva umožní návrat k tradiční politice rovnováhy sil, zástupci Spojených států amerických požadovali propojení ideálů budované instituce s mírovými smlouvami, přičemž nebyli ochotni ustoupit od svých představ o poválečném vyrovnání mezi vítězi a poraženými. Nakonec v dubnu 1919 schválený Pakt Společnosti národů byl koncipován na základě cílů nekompromisní francouzské politiky a byl tak zcela vzdálen americké myšlence organizace nezatížené vztahem k jedné či k druhé velmoci, že Spojené státy jej odmítly ratifikovat.²⁰ Proslulé Wilsonovy principy nového uspořádání světa byly příliš idealistické a současně byly příliš málo konkretizovány, než aby mohly být realizovány v intencích svého tvůrce.²¹

Kvůli rozporným představám Francie a Velké Británie, zda se Společnost národů stane četníkem nebo usmiřovatelem, postrádala tato organizace mocenské donucovací prostředky a mechanismy, kterými by zajišťovala kolektivní bezpečnost.²²

Edvard Beneš byl nakloněn myšlence Společnosti národů jako organizaci kolektivní bezpečnosti a mírové spolupráce a snažil se tuto myšlenku rozvíjet, zároveň si ale uvědomoval i její nedostatky, a proto se snažil bezpečnost státu založit převážně na různých konkrétních smlouvách.

Od 18. ledna 1919 do 21. ledna 1920 s několika přestávkami probíhala Pařížská mírová konference, a to zcela v režii velmocenské pětky – Francie, Velké Británie, Spojených států amerických, Itálie a Japonska. Představitelé poražených zemí a Sovětského Ruska pozváni nebyli. Československo sice patřilo mezi vítězné státy, ale spadalo do kategorie zemí se „zvláštními“, tj. omezenými zájmy, což znamenalo, že tyto byly přizvány pouze k takovým otázkám, které se jich bezprostředně dotýkaly. Československou diplomacii oficiálně vedl ministerský předseda Karel Kramář,

---

¹⁹ MORAVCOVÁ, Dagmar. BĚLINA, Pavel. PEČENKA, Marek. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914 – 1941*. Praha 1994, s. 28.

²⁰ NOVOTNÝ, Lukáš. KODET, Roman, s. 5-6.

²¹ GONĚC, Vladimír. *Evropská idea I*. Brno 2000, s. 74-75.

²² KENNEDY, Paul. *Vzestup a pád velmocí*. Praha 1996, s. 355.

dlouholetý vůdce konzervativně-nacionální Národní demokracie, ale skutečným hlavním mozkiem delegace byl ministr zahraničí Edvard Beneš, který už byl tehdy uznáván jako jeden z neobratnějších světových diplomatů.²³

Na konferenci byly sjednány mírové smlouvy mezi vítěznými státy Dohody a poraženými Centrálními mocnostmi. Byly uzavřeny mírové smlouvy s Německem, Rakouskem, Maďarskem, Bulharskem a Osmanskou říší. O definitivní podobě mírových smluv rozhodovala tzv. Nejvyšší rada, tedy zástupci zmíněných pěti velkých mocností, zástupci menších států neměli na průběh a výsledky konference prakticky žádný vliv.²⁴

Za hlavního viníka bylo označeno Německo a v důsledku toho mu byly uloženy přísné sankce – byla mu odňata území na západní i východní hranici, odebrány kolonie, strategický levý břeh Rýna byl dán pod dočasnou vojenskou správu spojenců, Německo bylo odzbrojeno a byla mu uložena náhrada válečných škod.²⁵

231. článek versailleské smlouvy ve znění: „*Spojenecké a přidružené vlády prohlašují, a Německo uznává, že Německo a jeho spojenci jsou odpovědní za všechny ztráty a škody, které utrpěly spojenecké a přidružené vlády a jejich státní příslušníci v důsledku války, která jim byla vnucena útokem Německa a jeho spojenců.*“ byl s menšími stylistickými úpravami vtělen i do ostatních mírových smluv a Německu byl vnucen pod ultimativní hrozbou nového konfliktu. Poraženým státům byly předloženy k podpisu smlouvy s pokořujícími podmínkami, Německo stálo před budoucností plnou beznaděje, ponížení i bídy, neboť jeho hospodářský potenciál měl sloužit k obnově druhých. Je nepochybné, že již zde dřímaly zárodky budoucí katastrofy.²⁶

Již v Paříži se projevil rozdílný přístup nekompromisní Francie a umírněnější Británie, když drsný postoj Francie vůči poraženým se ostře střetával nejen s realitě vzdáleným idealismem prezidenta Wilsona, ale i s požadavky Britů.²⁷

Vítězné velmoci právem vítězů chtěly poražené státy trestat, ale jakoby, zejména v případě Německa, zapomněly na slova z memoranda britského premiéra D. Lloyd George, které zaslal v březnu 1919 Wilsonovi a Clemenceauovi, když hrozilo ztroskotání konference na striktních nárocích Francie vůči poraženým: „*K tomu,*

---

²³ KLÍMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 23-24.

²⁴ NÁLEVKA, Vladimír, s. 7.

²⁵ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa v polovině dvacátých let*. Praha/Litomyšl 1996, s. 9.

²⁶ NÁLEVKA, Vladimír, s. 8.

²⁷ KLÍMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 25.

*abychom dosáhli nápravy křivd, mohou být naše podmínky přísné, mohou být tvrdé, ba dokonce nemilosrdné, avšak současně musí být tak spravedlivé, že země, na kterou budou uvaleny, bude vnitřně cítit, že nemá právo si stěžovat.*²⁸

Z výsledků mírové konference nakonec plynula malá stabilita poválečného uspořádání Evropy a potenciální nebezpečí snahy o jeho revizi.

1.2. Postavení Československa v Evropě

Nový československý stát ustavený na troskách rakouského impéria se při svém zrodu v posledních měsících roku 1918 nacházel v obtížných politicko-geografických podmínkách. Od svého vzniku stálo Československo před dilematem spočívajícím v potřebě orientovat svoji bezpečnostní politiku na západní velmoci, avšak bylo zatíženo břemenem hospodářské vázanosti na „nepřátelské“ Německo a také Rakousko.

Bezprostředně po ustavení čekaly na Československo dva vzájemně propojené úkoly. Prvním byla stabilizace vnitropolitických, sociálních, ekonomických a národnostních poměrů a dořešení územních záležitostí, druhým pak jeho mezinárodněprávní a mezinárodněpolitické ukotvení v rámci poválečného systému mezinárodních vztahů.²⁹

Na Pařížské mírové konferenci byla existence samostatné Československé republiky zásluhou Edvarda Beneše definitivně uznána a mírovými smlouvami s Německem, Rakouskem a Maďarskem byly stanoveny její hranice.³⁰

Oproti původnímu záměru bylo území Československa v roce 1919 rozšířeno o Podkarpatskou Rus. Začlenění Podkarpatské Rusi bylo zakotveno v tzv. Malé Saint-Germainské smlouvě podepsané dne 10. září 1919, v níž se Československo zavázalo vytvořit z Rusi autonomní jednotku.³¹

---

²⁸ KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 29.

²⁹ VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny české zahraniční politiky*. Praha 2013, s. 201.

³⁰ Srv.: Článek 81, oddíl VII., Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem a Protokol, podepsané ve Versailles dne 28. června 1919, zákon č. 217/1921 Sb., Sbirka zákonů a nařízení státu československého, ročník 1921, částka 53.

Článek 53, oddíl III., Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Rakouskem, podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919, zákon č. 507/1921 Sb., Sbirka zákonů a nařízení státu československého, ročník 1921, částka 133.

Článek 48, oddíl IV., Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Maďarskem, Protokol a Deklarace. Dne 4. června 1920 (Trianon), zákon č. 102/1922 Sb., Sbirka zákonů a nařízení státu československého, ročník 1922, částka 29.

³¹ NÁLEVKA, Vladimír, s. 16.

Proto také mohl Edvard Beneš ve svém prvním projevu před Národním shromážděním v září 1919 právem hrdě říci: „*Vycházíme z mírové konference skutečně vítězi. Nedocílili jsme sice všeho, co jsme chtěli, v mnohých věcech nebylo vítězství tak úplné, jak jsme si přáli, ale všeobecně se na mírové konferenci konstatovalo, ... že naše delegace byla jednou z těch, které dosáhly nejvíce, které nejintenzivněji a nejopatrněji uměly ze situace využítí...*“³²

Tím, že nebylo docíleno všeho, byl myšlen zamítnutý požadavek koridoru mezi Rakouskem a Maďarskem, který by spojil ČSR s Jugoslávií a který odrážel Masarykovy staré sny o slovanské federaci, a taktéž zamítnutý návrh na připojení oblastí obydlených Lužickými Srby, kteří prosili Československo o ochranu.

V té době mělo Československo také potíže s Polskem kvůli Těšínsku, které bylo po sedmidenní válce v lednu 1919 rozděleno demarkační linií. Poté, co neuspěla přímá jednání mezi zástupci obou stran, Benešem a Paderewskim³³, poté, co byl následně znemožněn i mírotvorci navržený plebiscit, se nakonec v červenci 1920 oba státy na novém uspořádání kompromisně dohodly.³⁴

Územní požadavky československé delegace nebyly zdůvodněny celistvě a jednoznačně. Pro vymezení hranic Edvard Beneš na konferenci argumentoval na základě dvou principů – pro hranice českých zemí použil princip historický, podepřený argumenty ekonomickými, politickými a vojenskostrategickými, a pro Slovensko princip vyplývající z práva národů na sebeurčení. Byl to nepochybně výklad účelový, nutno však konstatovat, že československá delegace nebyla jediná na konferenci, která takto postupovala.³⁵

Nevýhodná geopolitická situace byla pro Československo obrovskou zátěží. Rozkládalo se v národnostně promíšené oblasti, v pásmu tradičních etnických svárů, v ohnisku mocenských konfliktů, nově navíc rozděleném novými, mnohdy zpochybňovanými hranicemi. Přesto, že se počítalo mezi státy vítězné, nacházelo se ve strategickém sevření Německa, Rakouska a Maďarska, tedy států poražených, které volaly po revizi systému daného mírovými smlouvami. Pro zahraniční politiku Československa byla velkou zátěží i jeho složitá národnostní struktura. Podle sčítání

---

³² KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 26.

³³ Ignacy Jan Paderewski byl v roce 1919 premiérem a ministrem zahraničních věcí Polska.

³⁴ MacMILLANOVÁ, Margaret. Mírotvorci: *Pařížská konference 1919*. Praha 2004, s. 244-245.

³⁵ KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 24.

lidu z roku 1921 tvořil proklamovaný národ „československý“ pouze 65,5 % obyvatelstva a zbytek byla relativně početná třímilionová menšina německá, téměř třičtvrtémilionová menšina maďarská a při polských hranicích malá, ale aktivní menšina polská.³⁶ Přestože Československo realizovalo velice liberální menšinovou politiku, hospodářsky a kulturně vyspělé německé etnikum stále hledalo vazby k sousednímu Německu a Rakousku.³⁷

Protože Československo jako malý stát a též s ohledem na zmíněné aspekty nemohlo založit svou bezpečnost v Evropě pouze na vlastní síle, muselo k zajištění svých bezpečnostních zájmů získat bezpečnostní záruky ze strany velmocí jako mocnějších aktérů v systému mezinárodních vztahů.

1.3. Vznik a orientace československé zahraniční politiky

Zahraniční politika Československa byla od začátku zcela logicky v rukou mocenské skupiny zformované okolo prezidenta T. G. Masaryka a jeho blízkého spolupracovníka Edvarda Beneše, přezdívané jejich odpůrci „Hrad“³⁸. Bylo to dáno tím, že právě tyto výjimečné osobnosti tvořily za první světové války vedení zahraniční Národní rady československé, jež se zasloužila o vznik a mezinárodní uznání nového státu a získala si tak velkou mezinárodní prestiž. Jejich přínos pro zahraniční politiku Československa je nezpochybnitelný. Oba měli respekt a osobní kontakty v cizině, diplomatické zkušenosti a v prvních letech státu tak neměli v oblasti zahraniční politiky na domácí půdě konkurenci. Dokládá to i skutečnost, že Beneš zastával post ministra zahraničí dlouhých sedmáct let, což je v evropském měřítku unikátem, a ani po svém zvolení prezidentem v prosinci 1935, kdy jej v ministerském úřadu vystřídal Kamil Krofta, se faktického řízení tohoto rezortu nevzdal.³⁹

Beneš předvedl svoje diplomatické schopnosti již na mírové konferenci ve Versailles, kde zcela zastínil předsedu československé delegace premiéra Karla Kramáře. Zatímco Kramář se se zástupci velmocenské pětky snažil jednat jako rovný s rovnými, což mu sympatie ani výrazný úspěch nepřineslo, Beneš si se svou

---

³⁶ KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 9.

³⁷ NÁLEVKA, Vladimír, s. 16.

³⁸ Prozatímním sídlem vznikajícího ministerstva zahraničních věcí byly prostory Pražského hradu.

³⁹ KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 10-11.

„zákulisní“ diplomacií úspěchy připisal. Předkládal návrhy nejen šéfům velmocenských delegací, ale především konzultoval a prosazoval svoje požadavky i u různých tajemníků a poradců v zákulisí, vědom si toho, že tito lidé připravují materiály pro šéfy konference, kteří, zaneprázdnění a ne vždy znalí všech detailů, naprostou většinu schvalovali.⁴⁰ Sympatie a reputaci mezi západními diplomaty mu získalo i to, že, jak se k jeho osobě vyjádřil Harold Nicolson, člen britské delegace, československé zájmy prezentoval nikoliv z úzkého nacionálního hlediska, ale „s vědomím odpovědnosti za celou Evropu a demokratické ideály“.⁴¹ To pozitivně zapůsobilo zvláště na zástupce anglosaských mocností a tak se Češi díky Benešovým diplomatickým dovednostem na Pařížské mírové konferenci „vyhřívali na výsluní všeobecného souhlasu“.⁴²

Hlavní linii zahraniční politiky Československa představovala orientace na Francii. Vycházelo to nejen z předchozí spolupráce a podpory národněosvobozenického hnutí Čechů a Slováků, ale především ze skutečnosti, že Francie se považovala za hlavního garanta poválečného uspořádání Evropy a tuto roli usilovala zejména vůči Německu naplnit svým vlivem i u jeho východních sousedů ve střední Evropě.⁴³

Počátky československé zahraniční politiky sahající do doby, kdy československý stát ve skutečnosti neexistoval, byly šťastným začátkem nové éry československého samostatného života. Skutečnost, že rozhodování o zahraničně politických otázkách zůstalo ve struktuře nového státu v rukou „zakladatelů“ Masaryka a Beneše, byla pro mladý československý stát nespornou výhodou, neboť tak byla zajištěna kontinuita československé zahraniční politiky a mohla být vytvořena od počátku její pevná linie, která zůstala neotřesená. Československá zahraničně politická koncepce byla založena na skutečnosti, že ČSR jako stát malý a z hlediska mocensko-vojenského relativně slabý se nemůže v případném konfliktu opřít o svou vlastní sílu, a že proto jeho samostatná existence je do velké míry závislá na celkovém evropském nebo i světovém vývoji. Za prvořadé obecné podmínky bylo proto považováno zachování statu quo, zachování míru a zachování demokracie v Evropě.⁴⁴

---

⁴⁰ KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 23-24.

⁴¹ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš, Politická biografie českého diplomata, Část první, Revolucionář a diplomat (1884-1935)*. Praha 2006, s. 233.

⁴² MacMILLANOVÁ, Margaret, s. 235.

⁴³ VESELÝ, Zdeněk, s. 213.

⁴⁴ GAJANOVÁ, Alena. *Ke vzniku a úkolům československé zahraniční politiky a k metodám a charakteru československé diplomacie*. In: *Mezinárodní vztahy/Czech Journal of International Relations*. Vol 4 No 1 (1969), s. 46.

1.4. Benešova koncepce zahraniční politiky

„Vedli jsme politiku míru a rekonstrukce, demokracie a zajištění existence státu...vše mělo jediný jen cíl: Konsolidovati a zajistiti existenci státu.“⁴⁵

Z projevu ministra E. Beneše v plénu poslanecké sněmovny 30. října 1923.

Benešův zahraničně politický program pro novou republiku vycházel ze dvou základních předpokladů, které plně korespondovaly s názory a konceptem T. G. Masaryka. Ten již ve svém rukopise *Nová Evropa. Stanovisko slovanské* z počátku roku 1918 zmínil zásadní rozdíl mezi politikou států demokratických a republikánských odvozujících právo vlády z vůle lidu, a politikou států monarchistických a militaristických.⁴⁶ Za první předpoklad byl považován přátelský vztah k velkým západním demokraciím, tedy k vítězným státům Dohody, především pak k Francii a Velké Británii, které byly považovány po ústupu USA z evropské scény za hlavní garanty poválečného statu quo. Zpočátku se postoj Československa shodoval především s aktivitami Francie, což vyplývalo z podobnosti její politiky a jejích strategických zájmů ve střední Evropě, to vše umocněno podporou československých požadavků na mírové konferenci v Paříži. Přesto se českoslovenští představitelé zdráhali zvolit jednostrannou profrancouzskou orientaci a přes zjevné neshody mezi oběma velmocemi čs. diplomacie neustále aktivně podporovala jejich součinnost, neboť záruku evropské stability viděla právě v nutnosti trvalé britsko-francouzské spolupráce. Dokladem toho byly opatrné pokusy Edvarda Beneše dělat jim prostředníka. Názory československých diplomatů se později v některých otázkách, zejména v přístupu k Německu ohledně vymáhání reparací, blížily spíše stanovisku britskému, ale dlouhodobá zřetelná nechuť Británie jakkoliv se na kontinentě, byť jen obecně, angažovat, přispěla k formalizování československo-francouzské spolupráce.⁴⁷

Za druhý zásadní předpoklad považoval Beneš „spravedlivou“ a poctivou politiku vůči nejbližším sousedům, zvláště pak těm, kteří v nedávno ukončeném konfliktu stáli na opačné straně. Do popředí stavěl potřebu „loajální a korektní“ politiky

⁴⁵ BENEŠ, Edvard. *Problémy nové Evropy a zahraniční politika československá: projevy a úvahy z r. 1919-1924*. Praha 1924, s. 261-278.

⁴⁶ MASARYK, Tomáš Garrigue, *Nová Evropa. Stanovisko slovanské*. Praha 2016, s. 35.

⁴⁷ DEJMEK, Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918-1992)*. Praha 2002, s. 16.

vůči Německu, byť oprávněně předjímal, že bude ještě nějaký čas zmítáno vnitřními krizemi, a taktéž obdobný program hodlal realizovat i směrem k Rakousku a Maďarsku, neboť, jak upozorňoval, už vzhledem k mnohasetletým svazkům s oběma zeměmi nebude „možno ani žádoucí vztahy klidně přervati“. Byl si však vědom toho, že možnost takových vztahů ukáže až další vývoj v těchto státech, který, především v Maďarsku, nebyl v té době stále dokončen. Proto také v prvopočátcích spočívala zahraniční politika primárně v pokračující spolupráci s Jihoslovany, v přátelské politice vůči Itálii a v rozvíjení vztahů s Polskem a Rumunskem, byť v té době dobrým vztahům s Polskem bránil nedořešený spor o Těšínsko.⁴⁸

Společný postup Československa, Jugoslávie a Rumunska v návaznosti na maďarskou snahu revidovat Trianonskou smlouvu a taktéž v souvislosti s polskou krizí vedl k uzavření vzájemných spojeneckých smluv v letech 1920 – 1921. Tyto smlouvy se staly základem Malé dohody, jejímž posláním byla dle Beneše, kromě eliminace rizika vyplývajícího z již zmíněné maďarské revizionistické politiky, stabilizace poměrů ve střední a jihovýchodní Evropě a zároveň vytvoření „náležitého poměru“ k velmocenským evropským blokům.⁴⁹

1.5. Institucionální ukotvení československé diplomacie

Jednou z podmínek praktické realizace zahraniční politiky ČSR ve všech potřebných složkách byla výstavba její diplomacie v čele s ministerstvem zahraničních věcí, které muselo být v nově vzniklém státě, jako jeden z nemnoha úřadů, budováno od samých základů. Bylo třeba v relativně krátké době shromáždit personál, získat příslušné vybavení, a to včetně reprezentativního sídla v Praze a také budov příslušných zastupitelských úřadů v cizině, a celému aparátu vtisknout pevný a jednotný rámeček. Z tehdejší Benešovy korespondence s prezidentem Masarykem je zřejmé, že jim budování diplomacie i samotného zahraničního úřadu působilo veliké starosti, zvláště když chybělo zkušené úřednictvo, vybavení a hlavně tradice takového úřadu. Byl-li brán v potaz základní vzor pro příští ministerstvo, Beneš jej zcela jistě viděl v „klasickém“

---

⁴⁸ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš*, s. 260.

⁴⁹ SLÁDEK, Zdeněk: *Malá dohoda 1919-1938*. Praha 2000, s. 21-22.

*Quai d'Orsay*⁵⁰, které znal nejlépe, zatímco bývalí rakousko-uherská úředníci postupně působící v Praze viděli vzor na základě svých zkušeností v *Ballhausplatz*⁵¹.

Ministerstvo zahraničí vzniklo – vedené Benešem – už v rámci prozatímní zahraniční vlády vyhlášené v Paříži 14. října 1918 a první domácí legislativně podložený orgán pro provádění zahraniční politiky byl pod názvem Úřad pro věci zahraniční zřízen zákonem č. 2 ze dne 2. listopadu 1918 ještě v rámci Národního výboru.⁵²

Vlastní ministerstvo zahraničních věcí se ustavilo při vytvoření první vlády ČSR 14. listopadu 1918 a k jeho skutečné výstavbě došlo neprodleně po návratu prezidenta Masaryka do vlasti. Od začátku prezident uznával v této oblasti prioritní postavení Beneše a chtěl tedy s konečnou organizací úřadu vyčkat do jeho návratu z Paříže⁵³, nakonec však z důvodu nepřítomnosti Beneše základní rámec ministerstva vznikl za pomoci zkušených úředníků z Vídně, především někdejšího rakouského konzula Bedřicha Štěpánka, za války současně spolupracovníka domácího odboje, který byl ještě na konci ledna 1919 prozatímně jmenován ministerským radou a jakýmsi neformálním zástupcem ministra. Ten následně vedl postupně se rozrůstající úřad až do doby Benešova návratu z mírové konference.⁵⁴

Současně s budováním ministerstva zahraničních věcí probíhala stejně intenzivně výstavba sítě zahraničních úřadů republiky. Do poloviny roku 1920 bylo dokončeno zřízení vyslanectví ČSR v metropolích všech evropských velmocí s výjimkou sovětského Ruska a také ve většině států starého kontinentu a v následujícím období tento proces pokračoval. Velká část z nich byla ještě během roku 1920 obsazena prvními řádnými vyslanci republiky, kteří vytvořili společně s čelními úředníky v pražské centrále základní kádr československé diplomacie až do Mnichova.

---

⁵⁰ Nábřeží a stejnojmenná ulice v Paříži, kde sídlí francouzské ministerstvo zahraničních věcí, které je od toho odvozeně pojmenováno.

⁵¹ Historické náměstí ve Vídni, synonymum rakouského ministerstva zahraničních věcí, které na této adrese sídlilo.

⁵² KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 11.

⁵³ Od ledna roku 1919 se Beneš účastnil Pařížské mírové konference.

⁵⁴ DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha 2012, s. 26-27.

S výjimkou zastupitelského úřadu v Paříži, který velkou část roku 1920 suplovala delegace na pokračující mírové konferenci vedená Štefanem Osuským, byly v té době personálně obsazeny všechny důležitější vyslanectví i konzuláty republiky.⁵⁵

Štefan Osuský se hned po vytvoření zatímní československé vlády v Paříži v říjnu 1918 stal prvním diplomatickým zástupcem ve Velké Británii a v červenci následujícího roku i prvním vyslancem republiky tamtéž. Protože však byl v lednu 1919 jmenován generálním sekretářem československé delegace na mírové konferenci, kde se zásadním způsobem podílel na některých jednáních, pracoval většinou nadále v Paříži. Následně v březnu 1921 byl jmenován prvním řádným vyslancem ČSR ve Francii a tuto funkci zastával nepřetržitě až do obsazení Francie Němci v červnu 1940.⁵⁶

Ve Velké Británii působil ve funkci vyslance Československa Vojtěch Mastný, který na tomto postu vystřídal Štefana Osuského. Do československé diplomacie byl Vojtěch Mastný povolán v červnu 1920 díky prestiži vynikajícího právníka. Zpočátku krátkou dobu působil jako přednosta politické sekce MZV a od srpna 1920 jako vyslanec ČSR ve Velké Británii. V této funkci setrval do června 1925 a poté do června 1932 vyslancem ve fašistické Itálii.⁵⁷ Vojtěcha Mastného ve funkci vyslance ve Velké Británii vystřídal v červnu 1925 Jan Masaryk.

V Itálii, se kterou byly navázány diplomatické styky v říjnu 1918, působil napřed Lev Borský, zpočátku jako diplomatický zástupce a následně jako chargé d'affaires. Toho pak od ledna 1920 vystřídal Vlastimil Kybal, který byl ve funkci vyslance do června 1925, kdy byl vystřídán na tomto postu zmíněným Vojtěchem Mastným.

V USA byl vývoj formální úrovně diplomatických styků zpočátku složitější. Po prvním působení Karla Perglera, kterému se dostalo pouze uznání s označením komisař ČSNR a posléze komisař ČSR, byl v prosinci 1919 uznán v úrovni chargé d'affaires Jan Masaryk. Prvním vyslancem v USA byl od roku 1920 Bedřich Štěpánek.

Vztahy mezi Československem a Německem byly od jara 1919 vedeny na úrovni vzájemných zmocněnců a od roku 1920 na úrovni chargé d'affaires. Prvním československým vyslancem v Berlíně byl od března 1921 Vlastimil Tusar. Po něm

---

⁵⁵ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš*, s. 267.

⁵⁶ DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl II., Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Praha 2013, s. 178-179.

⁵⁷ Tamtéž, s. 157.

v roce 1925 nastoupil na tento post Kamil Krofta, který jej zastával do roku 1927, kdy se stal náměstkem ministra zahraničí E. Beneše.⁵⁸

Pro Československou republiku byla zahraniční politika nejdůležitějším instrumentem k zakotvení nově vzniklého státu v evropských i světových mezinárodních vztazích politických i ekonomických. S ohledem na malou velikost státu a jeho obtížnou geopolitickou polohu byla zároveň, samozřejmě vedle armády, součástí jeho bezpečnosti. Od počátku vycházela z předpokladu přátelského vztahu ke spojeneckým západním demokraciím a současně poctivé a spravedlivé politiky vůči nejbližším sousedům, kteří stáli v nedávném konfliktu na opačné straně. Klíčovým principem zahraniční politiky se stala orientace na západní demokratické velmoci, především na Francii a Velkou Británii, které představovaly hlavního garanta poválečného státu quo. Zakladateli a hlavními představiteli československé diplomacie byli prezident Tomáš G. Masaryk a ministr zahraničí Edvard Beneš, kteří se v obrovské míře zasloužili i o vznik a mezinárodní uznání nového státu. Jejich přínosem pro zahraniční politiku byl respekt a osobní kontakty v cizině i diplomatické zkušenosti. Hlavně jejich zásluhou byla v relativně krátké době československá diplomacie taktéž institucionálně ukotvena.

---

⁵⁸ VESELÝ, Zdeněk, s. 208-209, 499.

2. Konference v Locarnu 1925

„Rýnský pakt sám znamená naše přímé i nepřímé zajištění... Připojíme-li k rýnskému paktu závazky Německa v arbitrážní smlouvě a naši smlouvu garanční, připojíme-li k tomu dále své dohody střeoevropské, nevidím, jak by bylo možno v posledních sedmi letech při dané evropské situaci pro náš stát získat více, než bylo získáno...“⁵⁹

Z projevu Edvarda Beneše v parlamentu 30. října 1925

2.1. Cesta k Locarnu

2.1.1. Analýza vývoje bezpečnostní situace v Evropě

Československo bylo sice ve své zahraniční politice orientováno na západní demokratické mocnosti, především Francii, ale pro jeho budoucnost byl neméně důležitý i vývoj bezprostředně sousedícího Německa, které vyšlo z mírové konference daleko nejhůře. Ztráta značné části území a veškerých kolonií, nekompromisní omezení v oblasti vojenské a tvrdé ekonomické tresty v podobě zpočátku nereálných, následně sice snížených, přesto však bolestných reparací, vedly logicky k německému úsilí o revizi versailleského míru. Současně se reparace staly zdrojem sporů mezi „tvrdou“ Francií, která byla jejich původcem především, a „mírnější“ Británií.⁶⁰

Zatímco Francie se soustředila na upevňování vlastního, na ostatních velmocích nezávislého spojeneckého systému orientovaného vedle Belgie především na Polsko a Československo, s nimiž ji pojil společný zájem čelit budoucímu případnému ohrožení ze strany Německa, shovívavější stanovisko Velké Británie k německým reparačním problémům bylo podmíněno jejím menším podílem na německých reparačních platech a menším postižením britského průmyslu světovou válkou. Nemalý význam pro motivaci britské politiky měla i tradiční britsko-francouzská rivalita, když se britské vládnoucí kruhy obávaly posilování francouzského vojenskopolitického vlivu v Evropě a Německo se tedy v jejich záměrech mělo stát jistou protiváhou poválečné Francie.

⁵⁹ BENEŠ, Edvard. *Boj o mír a bezpečnost státu. Československá zahraniční politika v projevech ministra Dr. Ed. Beneše 1924-1933*. Praha 1934, s. 356.

⁶⁰ KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 29.

Na konferenci konané v červenci 1920 v belgickém Spa došlo k prvnímu poválečnému jednání, ke kterému byla přizvána německá delegace. Hlavním bodem bylo odzbrojení Německa a stanovení válečných reparací, jak bylo určeno ve Versailles. Německá vláda sice přijala konferencí stanovené podmínky placení, plnit je však nehodlala. Následná jednání probíhala v duchu spojeneckých návrhů na výši a schéma splátek, případně trestu z neplnění, a německých protinávrhů redukujících stanovené povinnosti, které však spojeneckými mocnostmi nebyly přijaty. Po ultimátu pod hrozbou obsazení několika porúrských měst na pravém břehu Rýna a následném německém mlčení skutečně v březnu 1921 k obsazení Duisburgu, Ruhrortu a Düsseldorfu došlo. Další úporná jednání vedla ke kompromisnímu snížení reparací s tím, že v novém ultimátu se vyhrožovalo pro případ německého odmítnutí obsazením celého Porúří. Německo sice ultimátum přijalo, ale přistoupilo k politice skrytého maření reparací.⁶¹

Válkou vyčerpané a reparačními povinnostmi zatížené Německo bylo vyřazeno „z koncertu velmocí“, nebylo, i přes svůj zájem, přijato ani do Společnosti národů a zůstalo tak v mezinárodních vztazích zcela izolováno. Prvním krokem k prolomení této izolace, které představovalo jeden stěžejních úkolů říšské zahraniční politiky, byl podpis Rapallské smlouvy se sovětským Ruskem v dubnu 1922, k němuž došlo v průběhu neúspěšných jednání na konferenci v Janově. Byly tím obnoveny diplomatické styky mezi oběma zeměmi, které se navzájem zřekly náhrady válečných škod.⁶² Účelem janovské konference bylo poválečné upravení ekonomických a politických vztahů v Evropě. V době konání konference byly vztahy Francie, která stále zastávala přísnou reparační politiku, a umírněnější Velké Británie značně rozladěné. Jejich postoje se snažil sblížovat Edvard Beneš, který od konference očekával vyřešení řady sporů, k čemuž však pro neúspěch konference nedošlo.

V Německu po pádu vlády kancléře Wirtha se vedení nové vlády ujal Wilhelm Cuno, představitel německého finančního kapitálu. Od politiky skrytého maření reparací bylo přistoupeno k politice zjevného záměrného neplnění. Důvod byl nasnadě – od úmyslného zostřování hospodářské a finanční krize, kterou odůvodňovali nemožnost

---

⁶¹ KUBŮ, Eduard. *Příspěvek k prehistorii Locarna*. In: Československý časopis historický. Ročník XXXIII, 1985, s. 864-866.

⁶² Tamtéž, s. 881.

dostát reparačním povinností, si němečtí monopolisté slibovali zstřednění britsko-francouzského sporu a následný zásah USA do řešení reparační otázky.⁶³

Válečné náhrady se pro Francii staly takřka prestižní otázkou, proto se francouzské vládnoucí kruhy rozhodly dosáhnout jich pomocí síly a hrozily okupací Porúří. Následná schůzka premiérů Velké Británie, Francie, Itálie a Belgie v Londýně v prosinci 1922, která měla připravit lednovou reparační konferenci v Bruselu za účasti zemí Malé dohody, zcela ztroskotala pro naprosté rozpory britských a francouzských stanovisek, když Velká Británie navrhovala snížení reparací a poskytnutí moratoria jejich splácení a Francie takové moratorium zásadně odmítala, pokud by nedostala do své správy tzv. produktivní zástavy v Porýní, tedy státní doly a obecní lesy, a neváhala pohrozit prosazení svých požadavků silou.

V této době, když už francouzská vojenská akce hrozila bezprostředně, živily říšské vládní kruhy naději, že Británie i USA přece jen hodlají v rámci řešení reparačních otázek aktivněji vystoupit. Obě země však zatím zdrženlivě vyčkávaly. Proto francouzská okupační hrozba podnítila Německo ke zvýšené aktivitě ohledně jejího odvrácení. Výsledkem této aktivity byl návrh říšského kancléře Cuna americké straně na uzavření garančního paktu, v němž by se Francie, Velká Británie, Itálie a Německo jako mocnosti zainteresované na Rýně vzájemně zavázaly nevést bez zvláštního zmocnění plebiscitem proti sobě válku po dobu jedné generace s tím, že garantem tohoto paktu by na základě německého přání byly Spojené státy. Návrh byl takticky spojen se žádostí o poskytnutí půjček. V této fázi americká strana návrh nepřijala. S návrhem paktu v předložené podobě nesouhlasila ani Francie, která argumentovala tím, že Německo, přestože dosud nevstoupilo do Společnosti národů, je vázáno všemi ustanoveními versailleské smlouvy, kterou podepsalo, a tudíž je absurdní připustit, že by mohlo zaútočit na Francii. Dále vyjádřila obavu, že by takový pakt Německu umožňoval napadnout menší spojence, tedy Československo a Polsko, a mohlo by tak začít připravovat svoji nadvládu nad Evropou, protože takto koncipovaný plán o neútočení by mu na to ponechával právo a zároveň by zakazoval velkým spojencům jít jim na pomoc.⁶⁴

---

⁶³ KUBŮ, Eduard. *Příspěvek k prehistorii Locarna*, s. 865.

⁶⁴ Tamtéž, s. 867-869, 873.

Z německého návrhu bylo zřejmé, že řešení otázky reparací, odvrácení okupace Porúří a vzbuzení pocitu důvěry amerických finančníků jako motivačních aspektů je jedna strana mince. Dalšími aspekty, o kterých, jak uvádí E. Kubů, se i přes jejich mimořádnou závažnost žádná dosavadní literatura nezmiňovala, byla snaha Německa o zrovnoprávnění jako imperialistické velmoci, vyklizení levého břehu Rýna okupovaného spojenci a vytvoření předpokladů pro budoucí expanzi směrem na východ.⁶⁵

Následně v lednu roku 1923 došlo proti souhlasu Velké Británie k okupaci Porúří. Československá zahraniční politika k okupaci zaujala zdrženlivé stanovisko, Beneš ji označil „za metodistickou chybu“ a případnou československou účast na vojenských či hospodářských sankcích připustil pouze za podmínky, „kdyby se jednalo o bezprostřední naše zájmy a o celkovou naši bezpečnost a existenci“, a to se zatím nejednalo. V té době už se Benešovy názory na problémy Německa přikláněly k britskému stanovisku, neboť si byl vědom možných komplikací pro republiku v případě, že by byla zatažena do kolize s Německem, se kterým československá diplomacie hodlala dále udržovat korektní vztahy, a to hlavně z důvodů ekonomických. Každopádně porúrská krize přinesla další oslabení francouzsko-britských vztahů a fakt, že vedoucí poválečné postavení Francie v Evropě se rozplývalo. Když pak chtěla Francie s Československem uzavřít spojeneckou smlouvu doplněnou vojenskou konvencí, na jejíž uzavření naléhala již od roku 1921 (když ji v únoru 1921 uzavřela s Polskem) a kterou si chtěla pojistit alespoň malé spojence na východě, Praha zdvořile doporučila o ní dále jednat, aby se vyhnula jejímu uzavření v tak nevhodné době. Smlouva byla nakonec uzavřena 25. ledna 1924 v podobě neurčité kompromisní smlouvy o spojenectví a přátelství a je paradoxem, že na smluvní vojenskou garanci bezpečnosti a územní nedotknutelnosti, kterou do ní ČSR v té době odmítala vtělit, o necelé dva roky později za změněné situace v Locarnu usilovně naléhala. Klimek a Kubů zmiňují k uvedeným smlouvám vyjádření amerického diplomata, politika a historika Henryho Kissingera, který o třiatřicet let později označil obě spojenecké smlouvy Francie s Československem a Polskem jako odstrašující příklad úmluv v samotné své podstatě nemožných, neboť u tehdejšího francouzského spojeneckého

---

⁶⁵ KUBŮ, Eduard. *Příspěvek k prehistorii Locarna*, s. 885.

systemu „politický cíl a vojenská doktrína, na nichž byl zbudován, stály vůči sobě v protikladu“.⁶⁶

2.1.2. Ženevský protokol

V průběhu září 1924 se v Ženevě konalo zasedání Společnosti národů. Skutečnost, že Pakt Společnosti národů nezavazoval jeho členy ke smírnému řešení všech sporů, se dosud odrážela na nezdarech odzbrojovacích pokusů. Edvard Beneš se na půdě SN proto velice aktivně angažoval za původně francouzský návrh uzavřít všeobecný garanční pakt, který vešel ve známost jako Ženevský protokol. Ten měl vytvořit všeobecné bezpečnostní záruky pro každý členský stát SN a stanovit povinnost řešení mezistátních sporů mezinárodní arbitráží. Jak prohlásil Edvard Beneš v poslanecké sněmovně dne 30. října 1924: „*Pakt o Společnosti národů znamená veliký pokrok na cestě k trvalejšímu míru, ale neznamená vše. Obsahuje dispozice, podle kterých státy jsou povinny v případě hrozícího válečného konfliktu pokoušeti se smírnou cestou o zachování míru...Ženevský protokol má za cíl odstraniti války a omeziti zbrojení*“.⁶⁷ Ke schválení Ženevského protokolu došlo 2. října 1924 zástupci všech zúčastněných států, včetně klíčového souhlasu Velké Británie, následně však jeho ratifikace ztroskotala právě na britském odmítnutí novou vládou, resp. jejím ministrem zahraničí Chamberlainem⁶⁸. Britská vláda, resp. celá konzervativní strana se sjednotila se v názoru, že pro Velkou Británii je nemyslitelné přijmout jako návrh řešení kolektivní bezpečnosti jakoukoli dohodu, která by počítala s povinnou arbitráží, s automatickým uplatněním sankcí v případě odmítnutí podřídit se arbitráži nebo s možností, že by britské loďstvo vyplulo v zájmu Společnosti národů.⁶⁹

Nepřijetí Ženevského protokolu bylo vážnou porážkou francouzské i československé zahraniční politiky a zároveň ukázkou marného pokusu malého státu zajistit si vlastní bezpečnost. Z hlediska svých bezprostředních zájmů, které ležely na

---

⁶⁶ KLÍMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 44-48.

⁶⁷ BENEŠ, Edvard. *Boj o mír a bezpečnost státu*, s. 268-269.

⁶⁸ Původní labouristická vláda v čele s Ramsayem MacDonalodem, která souhlas dala, čtyři týdny nato padla a ministr zahraničí nového konzervativního kabinetu Austen Chamberlain se v březnu 1925 otevřeně vyslovil proti protokolu.

⁶⁹ NOVOTNÝ, Lukáš. KODET, Roman, s. 245.

Rýně, nevěřila Británie v trvalou stabilitu střední a východní Evropy, a proto se ani v této věci nehodlala angažovat jakýmikoli závazky.⁷⁰

2.1.3. Rok 1925 – německé memorandum

Pro Německo bylo stanovisko Velké Británie k ženevskému protokolu, ze kterého byl zřejmý její nezáměr na garanci východních hranic, povzbuzením k další revizionistické politice. Na základě podnětu britského vyslance v Berlíně lorda d'Abernona, který se po neúspěchu Ženevského protokolu obával britsko-francouzského garančního paktu, jenž svým protiněmeckým postojem nekorespondoval se stávající evropskou situací, byl v únoru 1925 německou stranou oživen původní Cunův návrh na rýnský bezpečnostní pakt.⁷¹ Nově předložené německé memorandum bylo přizpůsobené aktuálním poměrům a jeho ústřední myšlenkou bylo uspokojit francouzskou touhu po bezpečnosti, zahrnout do řešení Německo a to vše připravit tak, aby závazky z toho vzniklé byly přijatelné pro Velkou Británii. V memorandu nebylo zmíněno řešení východních hranic, byla v něm však kvůli Francii takticky uvedena možnost uzavření arbitrážních smluv obsahujících závazek mírového řešení právních a politických sporů se státy, které by o to měly zájem. Německá strana předpokládala, že Francie bude chtít do bezpečnostních rozhovorů zapojit i svoje východní spojence. Ve výsledku tedy v memorandu Německo nabízelo arbitrážní smlouvy všem státům, avšak zatímco v případě „na Rýně zainteresovaných mocností“ měly být tyto smlouvy doplňkem iniciovaného garančního paktu, pro ostatní země se mělo jednat o smlouvy bez dalších garancí.⁷² Důvodem takto modifikovaného memoranda bylo, aby se nevzbudily zbytečné emoce v německé domácí politice. Německý ministr zahraničí Gustav Stresemann, který musel své kroky podrobně vysvětlovat ve vládě, použil na obranu jako argument rychlejší vyklizení obsazené zóny. Otázku východních hranic a trvání Německa pouze na arbitráži vyjádřil následovně: „*Co my nemůžeme udělat, je přijetí oficiálních záruk hranic na východě, protože si musíme ponechat možnosti tyto*

---

⁷⁰ KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 50-51.

⁷¹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 67-68.

⁷² FERIANCOVÁ, Alena. *(Ne)nájdená bezpečnost' : Československo, Německo a úpravy mezinárodního systému v Evropě 1922-1926*. Nitra 2010, s. 120-121.

záležitosti řešit mírovými prostředky.“⁷³ R. Břach shrnul německý záměr s arbitrážními smlouvami na východě následovně: měly nabídnout východním sousedům řešení, které by bylo natolik uklidňující, aby Francie byla ochotna jednat o rýnském paktu, a zároveň natolik neurčité, aby se Německu neuzavřela do budoucna možnost územních změn.⁷⁴

Postoj ministra Beneše k německému návrhu je vyjádřen ve dvou memorandech. První vypracoval na žádost francouzského ministerského předsedy Édouarda Herriota a předal jej 2. března 1925 francouzskému vyslanci v Praze Cougetovi, druhé (koncipované v podobném duchu) pak 14. března 1925 Chamberlainovi na zasedání Společnosti národů v Ženevě a 16. března 1925 Herriotovi v Paříži. V memorandech se odráží úsilí československé vlády o záchranu hlavních principů Ženevského protokolu i v novém bezpečnostním paktu a hlavně požadavek na všeobecný ráz garancí, nikoli územně omezený. Vyjadřují odmítavý a zároveň opatrný postoj československé vlády k německým nabídkám, neboť byla zformulována ve chvíli, kdy Beneš již věděl, že Velká Británie sotva přijme všeobecné záruky ženevského protokolu, ale nemohl tušit, že u britské vlády neuspěje ani Chamberlainův projekt garančního paktu s Francií. Arbitrážní smlouvu s Německem považoval v navrhovaném systému za novou důležitou garanci, ale podle německého memoranda měly být arbitrážní smlouvy součástí odlišného systému (měly garantovat pouze hranice západní), než do jakého je začleňoval Beneš, který odmítal odlišné bezpečnostní řešení západních a východních hranic. Beneš německé návrhy na rýnský pakt stále nebral v úvahu a nepovažoval je za základ bezpečnostního řešení. Pokud mluvil o garančním paktu na Rýně, měl na mysli smlouvu britsko-francouzskou. R. Břach hodnotí Benešův postoj k německému memorandu jako „příznivě odmítavý“, což je dle jeho názoru úsměvná kontradikce, avšak nejbližší pravdě“.⁷⁵

Následné reakce v československém tisku byly v porovnání s bouřlivým ohlasem v Polsku víceméně poklidné, Tiskové komentáře se sice lišily stranickým zabarvením, ale vesměs společně oceňovaly mírovou iniciativu Německa, pochybovaly o její upřímnosti a vyjadřovaly výhrady k odlišnému posuzování hranic na západě a východě. Německý postoj k východním hranicím sice vyvolal kritiku, ale zpravodajství československého tisku hodnotilo, na rozdíl od polského, tuto otázku věcně. Klid

---

⁷³ WRIGHT, Jonathan. *Gustav Stresemann: Weimar's Greatest Statesman*. Oxford 2002, s. 306.

⁷⁴ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 82.

⁷⁵ Tamtéž, s. 104-117.

panoval i ve veřejném mínění, neboť se obecně mělo za to, že Československo je „miláčkem Dohody“ díky ministru zahraničí Benešovi, byla zde důvěra v trvalou ochranu spojenců a navíc hranice s Německem byly nejkolidnější československou hranicí a Německo Československu nejprospěšnějším sousedem.⁷⁶

Německé memorandum také urychlilo jednání mezi Československem a Polskem ve věci nedořešeného sporu o Těšínsko. V dubnu 1925 Beneš ve Varšavě podepsal likvidační, arbitrážní a obchodní smlouvy mezi ČSR a Polskem, které řešily problémy s rozdělením Těšínska, ale protože si byl vědom rizika, kdyby se v polské otázce více angažoval, bližším politickým dohodám se vyhnul a odmítl i návrhy na začlenění Polska do Malé dohody.⁷⁷

Velká Británie reagovala na německý návrh garančního paktu kladně, neboť po odmítnutí ženevského protokolu jej považovala za základ dalšího jednání o bezpečnosti v Evropě. Z jednání Beneše s Chamberlainem na zasedání Společnosti národů v Ženevě v březnu 1925 bylo zřejmé, že Británie nepodpoří principy československé zahraniční politiky, ze kterých vycházelo Benešovo memorandum.⁷⁸ Jak následně Beneš v telegramu informoval ministerstvo zahraničí v Praze: „...*Anglie nepřijme protokol a v blízké budoucnosti nic podobného, německá nabídka je učiněna po dohodě s Anglií, Anglie to bude patrně pokládati za svou poslední nabídku, Francouzi asi budou hledět se toho chopiti, usuzujíce, že lépe něco nežli nic, ...budou stavět podmínku vstupu Německa do SN a tím závazek dodržení Versailleského míru stran východních hranic...*“⁷⁹

Na následném jednání Beneše v Paříži se ukázalo, že Francie nebude mít dostatek sil na to, aby podpořila ČSR v jejich požadavcích, což Beneš napsal v telegramu zasláném do Prahy 20. března 1925: „...*zprávy o propozici dvojbloku a o západním a východním dvoupaktu spočívají na omylu, nebylo navrženo nic takového, ...na pakt sedmi, s účastí ČSR a Polska se nedá pomýšleti, Angličané ho nepřijmou...*“⁸⁰

---

⁷⁶ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 108.

⁷⁷ BŘACH, Radko. *Locarno a čs. diplomacie*. In: *Československý časopis historický*. Ročník VIII, 1960, s. 674.

⁷⁸ Tamtéž, s. 673.

⁷⁹ AMZV, Telegramy došlé č. 256/25, 15.3.1925.

⁸⁰ AMZV, Telegramy došlé č. 271/25, 20.3.1925.

Na jaře 1925 probíhala vzájemná jednání mezi britskou a francouzskou stranou ohledně francouzského stanoviska k německému memorandu, celá věc se zdržela změnou francouzské vlády. Následně francouzská vláda v zásadě přijala výchozí návrhy německého memoranda, avšak snažila se německý návrh namířený proti východním spojencům oslabit požadavkem, aby východní arbitrážní smlouvy měly stejné garance jako západní. Zde však u Britů narazila a tak nezbylo Francii než vzít na vědomí důrazný projev nezájmu britské strany o východní spojení Francie a respektovat ho. Přesto si Francie pro sebe vyhradila právo garantovat východní arbitrážní smlouvy, aby navrženým německým paktem nebyla znemožněna její intervence ve prospěch Československa a Polska, k čemuž byla smluvně vázána, a v tomto smyslu anglický návrh upravila. Británie s tímto stanoviskem souhlasila. Dne 16. června 1925 bylo francouzské stanovisko k únorovému návrhu předáno německému ministru zahraničí Gustavu Stresemannovi.⁸¹

Z Benešových březnových požadavků zbyla v červnu 1925 pouze podmínka, aby Německo vstoupilo do Společnosti národů, všeobecné prohlášení o závaznosti mírových smluv a výhrada Francie, aby rýnský pakt neanuloval její spojenecké smlouvy. To bylo velice málo. Beneš přesto zachovával optimismus – uspokojivě informoval vládu a prezidenta, tisku předával příznivá stanoviska, pochvalně hovořil o rozhovorech s diplomaty a i ve sněmovně vystupoval jako vítěz.⁸² Optimisticky přednesl i svůj příspěvek k jednání o garančním paktu v zahraničních výborech poslanecké sněmovny a senátu 23. června 1925, který ukončil slovy: „*Zájmy našeho státu byly chráněny v jednáních těch úspěšně a nestalo se nic, co by bylo prejudicem nebo nebezpečím v kterémkoliv směru pro naši politiku pro budoucnost.*“⁸³ Jak uvádí J. Dejmek, možná byl Benešův optimistický tón určen pro klid veřejnosti, ale maximum možného pro bezpečnost státu se za daných okolností Benešovi skutečně podařilo zachovat, protože zásady dohodnuté mezi Paříží a Londýnem se už následně německé straně nepodařilo při dalším vyjednávání přes její snahu zvrátit.⁸⁴

20. července 1925 zareagovalo Německo na francouzskou nótu ze 16. června druhým memorandem, které bylo v důsledku anglo-americké podpory a oslabení

---

⁸¹ BŘACH, Radko. *Locarno a čs. diplomacie*, s. 675-676.

⁸² BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 222.

⁸³ BENEŠ, Edvard. *Boj o mír a bezpečnost státu*, s. 339.

⁸⁴ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš*, s. 399.

Francie ofenzivnější ve vztahu k mírovým smlouvám a k východním arbitrážím. S odvoláním na článek 19 Paktu Společnosti národů⁸⁵ projevilo Německo úsilí o změnu versailleských smluv, zároveň však podmínce vstupu do SN vzdorovalo. Velká Británie doufala v brzká ústní jednání a troufalostí nového memoranda byla zklamána. Německé požadavky trefně okomentoval vyslanec v Paříži Š. Osuský⁸⁶ v telegramu zaslaném ministerstvu zahraničí v Praze 23. července 1925: „*Německou nótu bych sám charakterizoval asi takto: Francie žádá další záruky bezpečnosti. Německo na to odpovídá, že to, co dnes Francie má, jest mnoho a že jest třeba to přistříhati...*“⁸⁷ Beneš byl o německé nótě informován i ze strany německého zahraničního úřadu. Roztrpčila ho rozporuplnost německého postoje v tom smyslu, že Německo se brání převzít závazky Paktu SN a přitom se odvolává na jeho ustanovení tam, kde je to výhodné, že chce revizi mírových smluv, aniž by současně řeklo, že je bude loajálně plnit. V jím vypracovaném stanovisku vyjádřil k německým požadavkům nekompromisně negativní postoj.⁸⁸

Francouzská odpověď byla po konzultacích Brianda s Chamberlainem upravena podle britských připomínek a 24. srpna 1925 předána Německu. K části o mírových smlouvách byl připojen dodatek, že spojenci je považují za závazné ze strany práv i povinností (narážka na povinnost vyklidit Porýní⁸⁹). Setrvali na podmínce vstupu do Společnosti národů a zdůraznili výhody, které to Německu přinese. Ve vztahu ke garanci arbitrážních smluv ponechali možnost dohodnout se na kompromisní formuli. Beneš k textu francouzské odpovědi neměl připomínek.⁹⁰

V reakci na francouzskou odpověď Stresemann prohlásil, že jeho zahraniční úřad je připraven na porady expertů, což za tři dny oficiálně potvrdil. Z jeho strany to nebyl souhlas s francouzským hlediskem, ale pouze projev ochoty přejít ke konkrétní úpravě smluv. Porady právníků se konaly od 31. srpna do 4. září v Londýně za účasti

---

⁸⁵ Znění článku 19 Paktu SN: Shromáždění může čas od času vyzvat členy Společnosti, aby znovu přezkoumali smlouvy, které se staly nepoužitelnými, a mezinárodní poměry, jejichž další trvání by mohlo ohrozit světový mír.

⁸⁶ Francouzští představitelé pověřeni vypracováním odpovědi na německé memorandum jej s Osuským rozebírali.

⁸⁷ AMZV, Telegramy došlé č. 748/25, 23.7.1925.

⁸⁸ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 232-240.

⁸⁹ V srpnu 1925 během rozhovorů před konferencí v Locarnu byla ukončena okupace Porýní a Německu byla vrácena města obsazená v roce 1921 – Duisburg, Ruhrort a Düsseldorf. První zóna Porýní, tzv. kolínská zóna, byla vyklizena koncem roku 1925. Zbytek Porýní byl Německu vrácen v roce 1930, což bylo o pět let dříve, než stanovila Versailleská smlouva.

⁹⁰ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 241-243.

expertů z Německa, Velké Británie, Francie, Belgie a Itálie.⁹¹ Vycházely z britsko-francouzského návrhu z 12. srpna 1925 (návrh, který v mnohém ustupoval původním francouzským požadavkům). Němečtí právníci uvítali jasné oddělení východních arbitrážních smluv od celku arbitrážních a garančních smluv na západě a kvitovali s uspokojením záruky znemožňující Francii a Belgii teritoriální sankce a podřízenost sankcí Společnosti národů s výjimkou přímého napadení. Spory v otázce definování charakteru arbitráže a v otázce automatického zákroku v případě napadení byly vyřešeny dohodou. Spor o francouzské garance východních smluv zůstal otevřený (problematický článek 6). Přesto se stanoviska zúčastněných stran sblížila natolik (shoda na textu deseti článků z jedenácti), že mohla být svolána mezinárodní konference.⁹² Ve skutečnosti však došlo k pokroku jen ve formulaci textu rýnského paktu. Kromě uvedených francouzských garancí východních smluv zůstala otevřená otázka vstupu Německa do Společnosti národů a otázka vlastních smluv Německa s Polskem a ČSR, o nich nebylo jednání dosud zahájeno.⁹³

15. září dostal Stresemann od francouzského velvyslance v Berlíně pozvání na konferenci ministrů. Za místo konání bylo zvoleno švýcarské lázeňské městečko Locarno, datum zahájení byl stanoven na 5. října 1925.

Beneš dostal materiály z londýnských porad právníků k dispozici během VI. plenárního zasedání Společnosti národů v Ženevě, kterého se účastnil od počátku září 1925. Ze Ženevy odeslal 14. září prezidentovi a ministerskému předsedovi přísně důvěrný telegram, ve kterém vidí vývoj pro Československo nadějně: „*Sjednaný pakt by naši arbitrážní smlouvu s Německem vázal v tom smyslu, že jen obojí najednou vstupuje v platnost a že je nám zaručena Francií garancie. Němci dosud odmítají přistoupiti na garancii Francie v této formě. Souhlasíce jinak s podstatou garancie, přijali by prý nějakou jinou formu.*“⁹⁴ Přestože očekával německý odpor k francouzským garancím, optimisticky věřil v úspěch dohody.

---

⁹¹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 245.

⁹² BŘACH, Radko. *Locarno a čs. diplomacie*, s. 682.

⁹³ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 248.

⁹⁴ AMZV, Telegramy došlé č. 928/25, 14.9.1925.

2.1.4. Diskuse o účasti Československa před zahájením konference

Československo mělo od počátku zájem se konference ministrů zúčastnit, ale to byl problém. K poradám právních expertů přizváno nebylo, protože se jednalo o problémy západních států, a rýnský pakt, který měla konference ministrů řešit, se Československa geograficky netýkal. Ve stejném postavení bylo Polsko. V té době byl mezi oběma státy velice vlašný vztah.⁹⁵ Oba státy měly Briandovo i Chamberlainovo ujištění, že na konferenci budou přizvány dodatečně, bylo to však pouze ujištění ústní a důvěrné. Proto veřejnost obou států byla zneklidněna, neboť měla za to, že oba státy z bezpečnostního jednání vypadly. Vše se následně vyostřilo Stresemannovým prohlášením na tiskové konferenci v Berlíně 18. září 1925, kde na otázku, zda se konference zúčastní i Československo a Polsko, reagoval slovy, že odpověď přísluší pánům Benešovi a Skrzyńskému, kteří dosud neodpověděli na německé memorandum z 9. února 1925 a nevyvinuli žádnou odpovídající iniciativu. To bylo vůči Benešovi nespravedlivé, protože Stresemann si byl velice dobře vědom, že Beneš na německé memorandum, které ostatně ani Československu adresováno nebylo, reagoval hned a taktéž že se podílel na přípravných spojeneckých jednáních, z čehož bylo zřejmé, že se Československo na jednání připravuje. Stresemann účelově narážel na skutečnost, že k oficiální výměně nót mezi oběma státy nedošlo. Z právního hlediska to byla pravda a Beneš se polekal, že touto právní námitkou chce Německo odloučit otázku východních sousedů od rýnského paktu a účast Československa označit za bezpředmětnou. Reagoval tedy bezprostředně následující den, kdy dal ze Ženevy pokyn československému vyslanci v Berlíně Kroftovi, aby předal Stresemannovi oficiální nótu o připravenosti ČSR k jednání (text jeho demarše byl obsahem přímého telegramu ze Ženevy do Berlína, současně dalším přímým telegramem do Varšavy informoval o svém kroku Polsko, dle R. Břacha tyto telegramy nejsou archivovány ve fondu telegramů MZV, ale jejich existence je z následující diplomatické korespondence nesporná).⁹⁶ Text demarše je zřejmý z telegramu, kterým o svém kroku informoval pražské ministerstvo zahraničí: „...*Prosím zajděte ihned do zahraničního ministerstva, pokud možno k samému Stres(s)emannovi a mým jménem mu odevzdejte toto*

⁹⁵ Polsko se cítilo ohledně svých hranic více ohroženo a polský ministr zahraničí Skrzyński očekával od Beneše porozumění a podporu, té se však nedočkal.

⁹⁶ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 268-273.

*prohlášení: ... vzhledem ke svým v poslední době několikrát učiněným veřejným prohlášením, vzhledem k nótám vyměněným mezi Německem a spojenci a vzhledem k tomu, že Německu bylo již zasláno pozvání na konferenci o paktu...vláda Československé republiky je ochotna a připravena zahájit jednání o arbitrážní smlouvu vzpomenutou v memorandu vlády německé...*⁹⁷ Benešova demarše byla překvapivá. Beneš jednal s ohledem na situaci a tlak na svoji osobu v časové tísní, bez přípravy, bez předchozích konzultací doma či v zahraničí. Německé ministerstvo zahraničí nótu hodnotilo jako chytrý krok, jak dosáhnout účasti na konferenci přes Berlín, když se to dosud nepodařilo přes Paříž a Londýn.⁹⁸

Přestože československé a polské stanovisko k problému garancí východních hranic Německa nebylo jednotné⁹⁹, nakonec oba státy měly na konferenci stejné postavení. Ministři obou států byli Francií oficiálně požádáni, aby nejezdili dříve než ve čtvrtek 8. října.

O vývoji jednání o smlouvách byla veřejnost informována převážně prostřednictvím zahraničního tisku. Vládní orgány od června žádné oficiální prohlášení nevydaly, a pokud se Beneš na téma přípravy smluv vyjádřil, bylo to prostřednictvím zahraničních redakcí. 24. září poslal ze Ženevy telegram, ve kterém ministerskému předsedovi sděluje: „*Je vyloučeno, že bych za dnešní mezinárodní situace mohl příštího týdne učiniti nějaký veřejný projev a o garančním paktu připustiti ve výboru nebo v plénu jakoukoliv veřejnou diskusi. Buďto bych mohl říci tak málo, že by to vzbudilo nejhorší dojem, nebo by každé další jednání bylo předem rozbito...Proto bych chtěl informovati vládu, eventuelně i vládní strany zcela důvěrně a nezávazně. Veřejný projev je však zcela vyloučen.*“¹⁰⁰ Podrobnou zprávu o mezinárodní situaci, o průběhu jednání o garančním paktu od únorového memoranda až do posledního jednání v Ženevě a o dalším postupu a zásadách, kterými se bude československá delegace řídit na konferenci v Locarnu, podal Beneš v ministerské radě 2. října 1925 a následující den svůj výklad zopakoval zástupcům koaličních stran, v obou případech byl jeho dosavadní postup i program pro další jednání o garanční pakt a arbitrážní smlouvy s Německem schválen. V tomto duchu bylo následně vydáno prohlášení pro tisk.

⁹⁷ AMZV, Telegramy došlé č. 956/25, 19.9.1925.

⁹⁸ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 272-273.

⁹⁹ Polsko v obavě z případné revize německo-polských hranic zaujímallo ostře negativní stanovisko k německé iniciativě, Beneš byl v této otázce ústupnější.

¹⁰⁰ AMZV, Telegramy došlé č. 977/25, 24.9.1925.

V neděli 4. října 1925 vyšel v Lidových novinách na úvodní straně článek „*Ministr dr. Beneš o konferenci v Locarnu*“. Beneš pokládá jednání o garanční pak za mezník v poválečné evropské politice. Uklidňuje veřejnost, která, dle jeho mínění, byla v poslední době dezinformována zprávami a výklady o tom, že chystané události by mohly zhoršit naši mezinárodní situaci. „*Nebylo by většího omylu, než tento názor. Podle mého soudu, podaří-li se jednání, znamená to další krok k evropskému míru a konsolidaci poměrů a zajištění pokoje jistě na dlouhou a dlouhou řadu let.*“¹⁰¹ Na třetí straně listu pak v článku „*Československo a porady v Locarnu*“ ocitován zbytek Benešova projevu.¹⁰² Týž den otiskuje agrární Venkov rozhovor s Edvardem Benešem na téma dosahu nadcházející konference, tedy odpovědi na otázky, jaké jsou nejcharakterističtější znaky jednání, jaké je stanovisko československé zahraniční politiky k jednání, jaký bude mít konference v Locarnu ráz a jaké trvání apod.¹⁰³

2.2. Locarno říjen 1925

Konference ve švýcarském Locarnu byla slavnostně zahájena 5. října 1925 a dobovými pozorovateli i pozdějšími historiky byla považována za zlomový moment, jímž v Evropě skončilo bezprostředně „poválečné“, období a začala nová „mírová“ éra.¹⁰⁴

Velká Británie, Francie, Německo, Itálie a Belgie byly plnoprávními účastníky konference a jejich zástupci zasahovali do všech projednávaných otázek na všech devíti zasedáních. Zástupci Československa a Polska byli přizváni až dodatečně a podíleli se pouze na jednáních týkajících se jejich arbitrážních smluv na závěrečných dvou zasedáních. Tento stav byl výsledkem kompromisu mezi německou stranou, která měla od počátku za cíl oddělit jednání o rýnském paktu od východních arbitrážních smluv, a Francií, která usilovala s ohledem na smlouvy s východními spojenci o opak.¹⁰⁵

V den zahájení konference otiskly ranní Lidové noviny na titulní straně článek „*Konference o bezpečnosti v Locarnu*“, ve kterém se věnují příjezdům delegací a opatrným projevům o vyhlídkách konference. „*Briand zdůraznil dobrou vůli, s jakou*

¹⁰¹ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 495 (4.10.1925), s. 1.

¹⁰² Tamtéž, s. 3.

¹⁰³ Venkov, roč. XX, 1925, č. 231 (4.10.1925), s. 1.

¹⁰⁴ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš*, s. 404.

¹⁰⁵ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 302-303.

Francie se snaží dospět k dohodě, Chamberlain proti tomu zabýval se historickým vývojem otázek, o nichž se bude jednat.“¹⁰⁶

2.2.1. Hlavní aktéři

Hlavními aktéry nastávajícího dění byli Chamberlain, Briand, Stresemann a Luther (Německo vyslalo na konferenci z vnitropolitických důvodů i kancléře). Účast Belgie a Itálie nebyla bezvýznamná, i oni patřili dle symbolického rozdělení R. Břacha mezi „velké“, tedy plnoprávné účastníky, ale hlavní jednání se odehrávalo mezi představiteli Velké Británie, Francie a Německa. Poprvé od konce války se bývalí nepřátelé měli sejít a svobodně se dohodnout jako rovnocenní partneři. Pro Němce to byla velká satisfakce, když ještě měli v paměti mírovou konferenci se vším ponížením a diktovanými ultimáty.¹⁰⁷ Bylo to vítězství i pro Stresemanna, jehož realisticky orientovaná umírněná revizionářská politika vedená snahou o obnovení normálních vztahů s Francií znamenala pro Německo vně mimořádně důležitý zisk spočívající v obnovení důvěry Evropy i Spojených států a v návratu Německa jako rovnoprávného partnera mezi evropské mocnosti.¹⁰⁸

Postavení Chamberlaina, který nejméně podléhal domácím politickým tlakům, bylo relativně snadné a předurčovalo ho do role rozhodčího, smiřovatele i prostředníka. Byl britsky škrobený a od ostatních si zachovával jistý osobní odstup.¹⁰⁹ Obecně byla Velká Británie v postavení jistého rozhodce a vstupovala do paktu bezpečnosti ne proto, aby se zavázala podporou Francie proti Německu nebo Německa proti Francii, ale aby pojistila stejnou bezpečnost oběma, a „*jediný možný závazek, který hodlala přijmout, nebylo hájit zvláštní hranice nějaké země, ale uhájit zásadu arbitráže*“.¹¹⁰

Briand byl jeho pravým protikladem. Vtipný, familiární, nekonvenční, skvělý řečník a improvizátor, dokázal bezprostředně odlehčit atmosféru jednání, pokud houstla, jemu patřila hlavní zásluha v překonávání bariér nepřátelství, nedůvěry či podezíravosti.

---

¹⁰⁶ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 496 (5.10.1925 ráno), s. 1.

¹⁰⁷ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 290-292.

¹⁰⁸ MÜLLER, Helmut a kol. *Dějiny Německa*. Praha 1995, s. 249.

¹⁰⁹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 292.

¹¹⁰ *Viscount Grey o Locarnu. Z projevu V.G. v Salisbury o konferenci v Locarnu*. Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 508 (11.10.1925 ráno), s. 1.

Stresemann zpočátku na Chamberlaina i Brianda nepůsobil dobrým dojmem, ztělesňoval pro ně pruský typ, jejich světu zcela cizí. Následně však jeho intelekt a schopnost jednat a dohodnout se rozptýlily Briandovy počáteční předsudky a i Chamberlain v něm po bližším poznání našel zalíbení. Ani Luther se neuvedl nejlépe. Přísný, důstojný, okázalý, stále připravený čelit nějakým nespravedlnostem. Hned v úvodu konference vystoupil s obsáhlým výkladem všech těžkostí a příkoří Německa (zarazil ho právě svým vtipným způsobem Briand a debata nabrala jiný směr). Pak se však dva dny po zahájení konference sešli s Briandem neformálně jen ve dvou a od té chvíle šla jednání lépe kupředu. V závěru našel v sobě Luther dostatek rozhodnosti a loajálnosti, že přes zákaz německé vlády cokoliv podepsat či parafovat se tomuto příkazu vzepřel.¹¹¹

2.2.2. Postavení československé delegace

V ponížené postavení se tentokrát ocitly delegace Československa a Polska. Jejich zástupci neměli právo se účastnit jednání, která se jich týkala jak všeobecně, tedy jednání o otázkách vstupu Německa do Společnosti národů a odzbrojení, tak i bezprostředně, tedy jednání o francouzských garancích a arbitrážních smlouvách, a byli odkázáni na rozpravy neoficiální. Beneš čekání na den pozvání nevydržel a již ve středu 7. října byl v Locarnu. Československá delegace dále sestávala z prof. Jana Krčmáře¹¹², Arnošta Heidricha¹¹³, A. Babky, Oskara Buttera¹¹⁴ a dalších, později přijeli ještě vyslanci K. Krofta¹¹⁵ a F. Veverka¹¹⁶. Polský ministr Skrzyński dorazil den po Benešovi 8. října. Přestože se jeden z členů německé delegace vyjádřil o „nešťastné roli“ Poláků a Čechů, kteří „seděli vykázaní ve svých hotelích“ a čekali, až budou přizváni k jednání, skutečnost taková nebyla. Oba ministři hned po příjezdu do Locarna zahájili rozhovory

---

¹¹¹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 292-295.

¹¹² Československý právník a politik, profesor občanského práva, již na mírové konferenci v Paříži působil jako expert delegace pro právní otázky, v Locarnu byl ve stejném postavení.

¹¹³ Působil ve službách MZV v politické sekci jako expert na Společnost národů, z toho titulu doprovázel ministra Beneše na jeho služebních cestách do Ženevy.

¹¹⁴ Pracoval ve zpravodajské sekci MZV jako přednosta propagačního oddělení, byl i v čs. delegaci na mírové konferenci v Paříži.

¹¹⁵ Československý politik a diplomat a vyslanec ve Vatikánu, v Rakousku a v Německu.

¹¹⁶ Od ledna do července 1920 byl legačním tajemníkem vyslanectví v Londýně, které vedl jako *chargé d'affaires* (v době, kdy vyslanec Š. Osuský byl v čs. delegaci na mírové konferenci v Paříži), srpen-listopad 1920 přednosta politické sekce MZV a zástupce ministra. 1921-1924 vyslanec v Rumunsku, 1924-1928 vyslanec ve Švýcarsku. Současně byl stálým delegátem u Společnosti národů.

s vlivnými členy jednotlivých delegací, je však pravda, že jistotu, kdy a jakým způsobem vstoupí do konferenčních jednání, neměli.¹¹⁷

2.2.3. Průběh jednání a ohlasy v tisku

V pondělí 5. října se delegáti sešli k prvnímu oficiálnímu jednání (většina delegátů se do Locarna přijela již během předchozího víkendu) a řešily se víceméně procedurální věci.

Podkladem jednání byly texty smluv připravené právními experty v Londýně. Bylo tedy třeba dořešit záležitosti, které zůstaly otevřeny – paragraf 6 týkající se práva Francie garantovat východní smlouvy a paragraf 11, který řešil vstup Německa do Společnosti národů. O paragrafu 6 se začalo jednat hned na druhém zasedání. Narážela zde na sebe dvě nekompromisní stanoviska Německa a Francie. Němci přijeli do Locarna s příkazem neakceptovat francouzské garance východních arbitrážních smluv a obhajovali se tvrzením, že požadavku bezpečnosti ČSR a Polska vyšli dostatečně vstříc nabídkou arbitrážních smluv a také ochotou vstoupit do Společnosti národů. Francouzské garance považovali za zbytečné a pro německou veřejnost nepřijatelné. Francouzská strana však měla také svoje pokyny, taktéž se zaštiťovala vlastním veřejným míněním a trvala na tom, že pokud je s východními státy smluvně vázána, nemůže se přestat angažovat poté, co si zajistila vlastní bezpečnost. Protože nedošli ke shodě, jednání odložili. Kromě oficiálních zasedání se konaly i porady neoficiální, kde šlo dojednávání lépe.¹¹⁸

O prvním jednacím dnu informovaly Lidové noviny v ranním vydání 6. října. Otiskly Chamberlainovo prohlášení: „*Delegace jednotlivých států nejsou tu proto, aby ukládaly podmínky nebo činily si vzájemně požadavky. Přišly jako zástupcové svobodných a rovných národů, aby položily základy skutečného míru.*“ Dále je ohledně zúčastněných států zmíněno, že „*Zatím se konference započala se zástupci pěti národů, kteří usedli za stolem, jiní národové budou přizváni, bude-li potřeba. Je nemožno rozřešit problémy bez nich.*“¹¹⁹

---

¹¹⁷ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 303.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 295-297.

¹¹⁹ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 498 (6.10.1925 ráno), s. 1.

Při třetím zasedání se řešili méně sporné články. Na čtvrtém zasedání se na podnět Chamberlaina začalo jednat o vstupu Německa do Společnosti národů.¹²⁰ Německo odmítalo akceptovat čl. 16 Paktu SN a trvalo na tom, že nemůže převzít bez výhrady závazek zúčastnit se přímých či nepřímých vojenských a hospodářských sankcí Společnosti národů, protože je odzbrojené, a v případě účasti na sankcích by se vystavilo nebezpečí, kterému by se nemohlo bránit. Briand oponoval, že ve Společnosti národů platí jednota práv a povinností jejích členů a že v této otázce nelze ustoupit. Bylo zřejmé, že ze strany Německa šlo o jeho vztahy se sovětským Ruskem. Otázka paragrafu 11 se ten den nevyřešila. Pátý den se řešily v součinnosti s právníky pouze různé textové úpravy. Ani po týdnu nedošlo v zásadních otázkách k nějakému posunu. Vše se vyřešilo v sobotu v méně formálním prostředí při projížďce lodí „*Fleur d'Orange*“ na jezeře Lago Maggiore, kde se povinnosti vyplývající z čl. 16 Paktu SN interpretovaly takovým způsobem, že odstranily námitky německé delegace, když nový výklad článku připouštěl, že míra a způsob jeho uplatnění závisí na vojenské a geografické situaci každého člena. Dosažená dohoda byla Chamberlainem oznámena v pondělí na začátku šestého zasedání, aby se k ní vyjádřila i italská a belgická delegace. Kompromis dosažený na „*Fleur d'Orange*“, kdy článek 16 doznal nového výkladu a Německo následně na jeho formulaci přistoupilo, byl patrně vyvážen ústupky ze strany spojenců v jiných otázkách. Na sedmém zasedání 13. října 1925 bylo schváleno znění rýnského paktu. Poté, co se Francie vzdala výjimečných práv a odchylek z titulu ručení za východní arbitrážní smlouvy, avšak nerezignovala na právo tyto smlouvy garantovat na základě všeobecných podmínek Společnosti národů, byla z původního návrhu po úpravě právníků vypuštěna sporná pasáž paragrafu 6. Německo si tedy jako kompenzaci za ústupek ohledně akceptace článku 16 Paktu SN prosadilo podřízení francouzských garancí vůči východním sousedům mechanismu Společnosti národů.¹²¹

Lidové noviny se k problematice francouzských garancí východním spojencům vyjádřily v odpoledním úvodníku 13. října 1925 následovně: „*Problém francouzské garancie je velmi složitý...Francouzská delegace pokládá za důležité, aby měla*

---

¹²⁰ Vstup Německa do SN se řešil od jara 1924. Pro Německo by účast v SN znamenala sblížení se západem a zrovnoprávnění na mezinárodní scéně, tedy přesně to, o co se snažila rapallským trucem, a to naopak zneklidňovalo sovětské Rusko.

¹²¹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 297-300.

v případě, že by Německo napadlo vysloveně Polsko nebo Československo, volné ruce, aby mohla sáhnout automaticky k sankcím a přispět na pomoc východním spojencům. Proti tomu pro jakékoliv jiné porušení arbitrážní smlouvy, které by nemělo povahy výlučně útočné, Francie věrna politice pacifismu a nestrannosti by přistoupila na to, avšak jen v tomto případě, že sáhne ke garančním opatřením teprve po předchozím rozhodnutí rady Společnosti národů...“.¹²²

Tím byl oficiální program téměř vyčerpán. Zbývalo dohodnout výsledné znění arbitrážní smlouvy německo-belgické a německo-francouzské a konečně přistoupit k vyřešení záležitostí s východními sousedy Německa.

Veškerá dosavadní jednání probíhala bez zástupců Československa a Polska, kteří se však mimo konferenční sál s hlavními aktéry setkávali, o průběhu jednání byli informováni a dostávali z jednotlivých jednání zápisy.

2.2.4. Benešova účast v Locarnu

Beneš byl v Locarnu, jak již bylo řečeno, od 7. října. Protože jednání o formulaci textů arbitrážních smluv Německa s jeho východními sousedy byla odsunuta až na závěrečné dny konference, umožnilo mu to pokusit se je ovlivnit.¹²³ O svých krocích a o vývoji jednání průběžně telegraficky informoval ministerstvo zahraničí a jeho prostřednictvím česká vyslanectví v ostatních zemích. V telegramech dával instrukce, v jakém směru informovat tisk. Na telegramech odeslaných Benešem z Locarna se dá zdokumentovat průběh konference z pohledu československé strany. Depše neobsahují jenom věcné informace, ale často se z nich dá dovodit i jeho subjektivní pohled na věc či jeho domněnky.

První telegram odeslal z Locarna 8. října. Sděluje, že si vyměnil krátce názor s Chamberlainem a měl delší rozmluvu s Briandem a Berthelotem¹²⁴. Beneš byl informován o průběhu dosavadních zasedání a dostal i zápisy z jednání – „ze záznamů o prvých dvou schůzích jest patrno, že jest dohoda ve všech bodech až na tyto: a./ formulace garancie arbitráž. smluv RČS a Polska s Německem, b./ Němci odmítají přijati v dnešním znění a výkladě § 16 paktu S.N., ukládající jim pomoci event. Polákům

¹²² Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 512 (13.10.1925 odpoledne), s. 1.

¹²³ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš*, s. 405.

¹²⁴ Philipp Joseph Louis Berthelot byl generálním tajemníkem francouzského ministerstva zahraničí.

proti Rusku nebo připustiti průchod vojska jdoucího na pomoc. V otázce prvé Němci už by zásadně garancii přijali, žádají však, aby to nebyla Francie. která by rozhodla, zda Němci porušili arbitrážní smlouvu s námi či nikoliv, nýbrž aby to byla Rada S.N... V druhé otázce hledá se formule, jež by Německo uklidnila...Němci vzdali se včera své zásadní námitky vzhledem k nám o rozsahu a obligatornosti rozhodčích smluv: arbitráž bude obligatorní a pro všechny spory bez výjimky...V přímé jednání vstoupíme patrně ve čtvrtek nebo v pátek... ¹²⁵

Téhož dne později informoval o stavu jednání ve stejném duchu i prezidenta a ministerského předsedu. V závěru konstatuje: „...Mám z rozhovoru s Němci dojem, že formulí, která by nás uspokojila, najdeme...Nálada jest v celku optimistická.“ ¹²⁶

Beneš informoval o německém stanovisku k arbitrážním smlouvám tak, jak byl informován v rozhovorech on. Informace k této otázce však byly příliš optimistické. Tak jednoduché to nebylo. Je pravděpodobné, že přehnaně příznivé zprávy byly poskytnuty i Skrzyńskému. Účelem bylo nepochybně příznivé naladění polské delegace a vyhnutí se potížím. I Skrzyńského depeše do Varšavy o prvních setkáních v Locarnu jsou plné nadšení. ¹²⁷

V odpoledním vydání 8. října uvádí Lidové noviny s odkazem na zahraniční zdroje, že „Podle Timesů je prý arbitrážní smlouva mezi Československem a Německem již ve formálním náčrtku hotova. Ministr dr. Beneš, jehož příjezd do Locarna zaznamenaly všechny listy, vyslovil se ke zpravodaji Westminster Gazette s velkou důvěrou v úspěch konferenčního jednání a pravil, že podle jeho mínění nestojí úpravě otázky francouzské záruky k východním smlouvám v cestě nijaká nepřekonatelná překážka.“ ¹²⁸

V pátek 9. října poslal Beneš do Prahy telegram s instrukcemi pro tisk: „Udržujte mírně optimistickou tendenci. Nevěřte poplašným zprávám a vyvarujte se sensací...My zde budeme zdrženliví, naše taktika bude vyčkávací. Francie nepřijme nic, co by naše zájmy neuspokojovalo, dohoda s ní je úplná...Rozhodně lze předpokládati dohodu jak o obsahu arbitrážních smluv, tak i o francouzské garancii nám.“ ¹²⁹

¹²⁵ AMZV, Telegramy došlé č. 1031/25, 8.10.1925, 15.00 hodin.

¹²⁶ AMZV, Telegramy došlé č. 1034/25, 8.10.1925, 19.10 hodin.

¹²⁷ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 304.

¹²⁸ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 503 (8.10.1925 odpoledne), s. 1.

¹²⁹ AMZV, Telegramy došlé č. 1039/25, 9.10.1925, 19.00 hodin.

Následující den informuje prezidenta a ministerského předsedu o stavu jednání ohledně vstupu Německa do Společnosti národů a s tím souvisejících dohadů o výkladu článku 16 Paktu SN. Sděluje, že Polsko je zde posuzováno skepticky, věří se však, že Poláci na dohodu přistoupí. A v závěru dodává: „*My zůstáváme rezervováni a naše reserva jest dobře posuzována. V tak nebezpečné atmosféře, jaká tu jest, každý jiný postup byl by chybou.*“¹³⁰

Týž den v sobotu 10. října poslal Beneš další cirkulární zprávu, ve které uvádí, že: „*...pokroku se neučinilo...Pokud se týče čl. 16 paktu S.N.,...Němci trvají na svém požadavku, spojenci nemohou ustoupiti. Hledá se nezávazná formule příslibu, že se přičiní, aby Rada brala zřetel na zvláštní postavení Německa. Co se týče francouzské garancie,...formulována bude asi v tom smyslu, že Francie má právo intervenovati ve smyslu čl. 15. a 16. paktu S.N. Nám by tato formule úplně stačila.*“¹³¹ Po pátečním jednání se Skrzyńským deklaruje nejistotu ohledně polského stanoviska k dohodnuté arbitrážní smlouvě mezi Německem a Francií v obavě, že by mohlo dojít ke sporu v otázce německo-polských hranic, domnívá se, že formuli francouzské garance Polsko přijme, vyjadřuje se o Skrzyńského rozumnosti a umírněnosti. Co se týkalo otázky naší arbitrážní smlouvy s Německem, dodává, že „*Němci zdráhají se v naší arbitrážní smlouvě přijmout přímou deklaraci, že nebudou dělat válku. Tvrdí, že stačí, když řeknou to negativně, že veškeré spory vyřeší se smírnou cestou...Mně se zdá, že Němce nepřimějeme k pozitivnímu a výslovnému prohlášení o válce pro budoucnost. Obávají se také, že východní arbitrážní smlouvy by se tím změnily hned ve východní garanční pakt.*“¹³²

Z Benešových formulací pro zpravodajství je patrný nejen jeho stálý optimismus, ten koneckonců provází i jeho ostatní depeše, ale i snaha o neznepokojení veřejného mínění. Beneš si byl dobře vědom, co dokáže dobře či špatně vedená propaganda a velice dbal na prosazování svého vlivu a vhodnou publicitu „svoji“ československé zahraniční politiky v tisku. Proto zpravidla přímo formuloval stanoviska pro tisk, případně zapovídal zveřejnění určitých informací. Jeho podřízení na ministerstvu, zejména Jan Hájek, vedoucí zpravodajského odboru (v depeších s instrukcemi pro tisk je zpravidla uvedeno „Hájkovi nebo Chmelařovi“), měli za úkol

---

¹³⁰ AMZV, Telegramy došlé č. 1041/25, 10.10.1925, 8.00 hodin.

¹³¹ AMZV, Telegramy došlé č. 1043/25, 10.10.1925, 17.45 hodin.

¹³² Tamtéž.

spřávným způsobem informovat spřátelená média.¹³³

Informace ze sobotní Benešovy depeše ohledně formulace arbitrážní smlouvy s Německem naráží na skutečnost, která vyplynula už z výměny nót mezi Německem a Francií 20. července a 24. srpna 1925, kdy se podle německých představ měla arbitráž vztahovat pouze na právní spory, zatímco Francie trvala na povinné arbitráži pro spory právní i politické. Východisko následně formulované právníky v Londýně bylo takové, že veškeré spory se měly řešit smírně, avšak byla odlišena procedura pro spory právní a politické. Němci tedy přijeli do Locarna s tím, že východní arbitrážní smlouvy musí být pojaty tak, aby v žádném případě otázky hranic nespádaly pod závazné rozhodčí řízení. Němci odmítli takové řešení, které by bylo interpretováno jako nové uznání právního stavu na východě. Usnesení československé ministerské rady z 2. října 1925 naproti tomu bylo formulováno tak, že „bude trváno na tom, aby smlouva byla integrální, tj. aby se vztahovala na veškeré možné sporné otázky“. V návaznosti na to i v Locarnu již v prvních rozhovorech Němci jasně vyjádřili, že pro východ nepřijmou výslovnou formulaci o vyloučení války. Trvali na negativní formulaci, když se zavážou řešit spory smírně. Jednání o východních arbitrážních smlouvách tedy nebylo tak bezproblémové, jak se z prvních depeší Beneše, ale i Skrzyńského, mohlo zdát. A to ještě nevstoupil v přímá jednání s německou stranou.¹³⁴

Neděle 11. října 1925 byla pro Beneše pracovní. Plně využil konferenční přestávky, kdy nebylo žádné zasedání a ministři byli volní, a měl během toho dne tři schůzky – se Stresemannem, Chamberlainem a Skrzyńským.¹³⁵

Právě při prvním jednání se Stresemannem se Beneš pokusil zasáhnout do přípravy arbitrážní smlouvy Československa s Německem, když usiloval o to vtisknout jí faktickou podobu smlouvy o neútočení s výjimkou vyhrazené garance francouzsko-československé. Byť následně informoval Prahu o rozhovoru na toto téma ve smyslu, že Stresemann nic nenamítal, jen žádal o konečné zformulování právníky, je patrné, že již při této schůzce jeho snaha šanci na úspěch neměla. Stresemannova vyhýbavá odpověď jeho návrh sice nezamítla, ale také jej neodsouhlasila, možná byla jen oddálením konfrontace názorů. Němci nepochybně trvali na svém stanovisku o negativní

---

¹³³ ČECHUROVÁ, Jana. ČECHURA, Jaroslav. *Edvard Beneš /diplomat na cestách/. Depeše z padesáti zahraničních cest ministra Beneše 1919-1928*. Praha 2000, s. 9.

¹³⁴ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 305-306.

¹³⁵ Tamtéž, s. 308.

formulaci, se kterým do Locarna přijeli. Beneš sice i ve vzkazu pro český tisk připustil, že s arbitrážní smlouvou jsou značné obtíže, ale stále věřil v jejich překonání.¹³⁶

O všech setkáních poreferoval v telegramu hned následující den. V úvodu se zmiňuje o sobotním jednání Brianda, Chamberlaina, Luthera a Stresemanna uskutečněném při plavbě na jezeře. A dále: „*Při jednání se Stresemannem probrali jsme veškeré sporné otázky všeobecné povahy, souhlasil, že problém Francie a její garancie nám, jakož i naší garancie Francii je vlastně vyřešen...Formuli prý najdou juristé...Dále jednali jsme o čsl-německé arbitrážní smlouvě a sdělil jsem mu, že přijímáme tutéž formuli, jaká je o arbitráži obsažena v rýnském paktu a jakou Francie a Belgie přijaly. Současně jsem naznačil, že v naší smlouvě má být vyjádřena zásada, že války mezi námi nebude vyjma případy vyhrazené ve francouzsko-čsl garancii. Nic proti tomu nenamítal.*“¹³⁷ Dále v depeši informuje o polském nesouhlasném postoji k formulaci arbitráže. Polsko trvá na tom, že ve smlouvě musí být v nějaké formě konstatováno, že mírové smlouvy se nesmí měnit, a je nespokojeno s formulací o hranicích. Beneš k tomu vyjadřuje obavu, že pokud Polsko setrvá na svém stanovisku, s Německem se nedomluví.

Týž den 12. října posílá telegram určený pro zpravodajství, ve kterém shrnuje informace z jednání předchozích dnů – o vyjednávání o článku 16 Paktu SN a o jeho formulaci, jež by nezměnila článek a přesto respektovala postavení Německa, a také o jednání o formulaci francouzských garancí vůči nám, nezapomíná ubezpečit, že „*veškeré zprávy, jakoby snad Francie chtěla slevit nebo ČSR ustoupit, jsou tendenční, mezi všemi účastníky je v zásadě shoda v tom, že garancie bude formulována a že se jedná jen o nalezení formule, která by všem vyhovovala...*“. Doplnjuje, že „*Polsko a Československo vstupují od neděle jaksi oficiálně na scénu, když již před tím, od samého počátku jednání zúčastnily se veškerého vyjednávání neoficiálně...Potíže smlouvy arbitrážní jsou značné, třeba že se dají překonati...Celkově třeba být stále mírně optimistickým. My ale tento optimismus nechceme přehánět, ježto jsou dosud značné obtíže.*“¹³⁸ Opět Benešův optimismus, zároveň však připuštění obtíží, nikoli však nepřekonatelných.

---

¹³⁶ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš*, s. 406.

¹³⁷ AMZV, Telegramy došlé č. 1046/25, 12.10.1925, 13.00 hodin.

¹³⁸ AMZV, Telegramy došlé č. 1048/25, 12.10.1925, 16.10 hodin.

Ohledně Benešovy schůzky se Stresemannem v pondělí 12. října ráno Lidové noviny píší, že „*předmětem rozhovoru byly zásadní sporné otázky locarnského jednání a obecné zásady arbitrážní smlouvy československo-německé. Ministři se dohodli, že v pondělí budou zahájeny porady právnických znalců obou stran.*“¹³⁹ Dále informují, že československý vyslanec v Berlíně dr. Krofta odjel v neděli odpoledne do Locarna.

I v odpoledním vydání téhož dne se k rozhovoru obou ministrů vyjadřuje zpravodaj -a. o.-: „*Včerejší rozmluvě ministra dra Beneše s drem Stresemannem se přikládá velká důležitost. Tvrdí se, že otázka arbitráže mezi Československem a Německem je již v podstatě vyjasněna.*“ Od locarnského zpravodaje Petit Parisien je v článku zmínka, že nedělní schůzka Stresemanna s Benešem měla srdečný ráz.¹⁴⁰

V pondělí 12. října došlo k prvnímu německo-polskému setkání, které se jevilo velice svízelné, protože vztahy mezi německou a polskou delegací byly díky vzájemným předsudkům, které hraničily s nevolí a nechutí, dost napjaté. Setkání Skrzyńského a Stresemanna zprostředkoval Briand a také mu byl přítomen, jeho přítomnost měla napomoci zdárnému průběhu jednání. Bylo to však setkání spíše zdvořilostní a nepřineslo žádné konkrétní výsledky ani v záležitostech locarnských ani ve vztazích obou států. Byly však navázány kontakty a to bylo samo o sobě úspěch.

Tentýž den také dospěli právníci k formulaci článků 6 a 2 rýnského paktu, které se týkaly francouzských garancí východních arbitrážních smluv, a Beneš se s přijatým řešením ztotožnil. Taktéž i Skrzyński. Zato při jednání o modelu arbitrážní smlouvy se československé a polské stanovisko zcela rozešlo. Polsko trvalo na tom, aby hraniční otázky byly výslovně vyjmuty z jakékoli formy arbitráže, ale protože Československo postupovalo na Polsku nezávisle, zůstalo s tímto požadavkem osamoceno.¹⁴¹

V depeši následující den k tomu Beneš píše, že „*V celku panuje názor, že všechny arbitrážní smlouvy, francouzská, belgická, polská a naše mají býti identické. Rozpor s Poláky, který se dal čekat, přišel...Všichni ostatní se postavili proti tomu (polskému požadavku), neboť se obávají, že by se tím mohlo rozuměti, že otázky hranic mohou býti jen válkou řešeny...Francie v této otázce stojí proti polskému názoru.*“¹⁴² A dále popisuje aktuální situaci: „*Během včerejšího dne bylo dosaženo dohody o*

¹³⁹ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 509 (12.10.1925 ráno), s. 1.

¹⁴⁰ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 510 (12.10.1925 odpoledne), s. 1.

¹⁴¹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 308-309.

¹⁴² AMZV, Telegramy došlé č. 1054/25, 13.10.1925, 16.45 hodin.

*kompromisní formulí o čl. 16...Němci nyní čekají na odpověď z Berlína...očekává se souhlas...Do diskuse přišla též formule naší garancie a juristé přijali znění, kterým se konstatuje, že ve smyslu článku 15 a 16 může Francie okamžitě v náš prospěch zakročití tehdy, budeme-li napadeni, rovněž jako i RČS zakročí ve prospěch Francie...t.j. okamžitý zákrok bez předchozího svolení Rady. Tím tedy by bylo úplně dosaženo, co jsme ohledně garancie žádali. Německo též již neodpírá vsunutí tohoto článku do rýnského paktu, takže tento článek bude obsažen jak v českosl.-francouzské garanční smlouvě tak i v rýnském paktu...Je ještě třeba, aby tato dohoda spojeneckých juristů byla schválena zodpovědnými ministry, očekává se jejich souhlas.*¹⁴³ V posledním odstavci telegramu Beneš ještě informuje o pondělní schůzce Krčmáře s německým právním poradcem Gausem, které byl přítomen a na které bylo dohodnuto, že československo-německá arbitrážní smlouva bude totožná s ostatními arbitrážními smlouvami (belgickou a francouzskou) a že se bude vztahovat na veškeré spory. Krčmář pokračoval v rozmluvě s Gausem ještě v úterý 13. října.¹⁴⁴

Ten den se sešli i Beneš se Skrzyńskim a dohadovali se o odlišnostech svých postojů. Dohodli se, že každý upřednostní takový typ smlouvy, který považuje pro svůj stát za výhodnější, tedy že československo-německá arbitrážní smlouva bude integrální, zatímco v polsko-německé bude klauzule o vyjmutí hraničních otázek z arbitráže. Poláci už to takto měli s Němci dohodnuto a Stresemann s tím prý souhlasil, protože kdyby se otázky hranic ze smlouvy nevyloučily, znamenalo by to, že Německo uznává polské hranice. Podle Skrzyńského výkladu zase byly hranice tabu a nedalo se o nich vůbec jednat. Takže byly spokojené obě strany, byť každá z jiného důvodu. Vyloučení hranic z mírového řešení mohlo znamenat, že se pro tyto spory uznává síla, moc a válka. Francie naléhala na Polsko, aby změnilo svoje stanovisko, neboť i spojenci jej považovali za nemoudré.¹⁴⁵

Následující den ve středu 14. října konference nezasedala a ministři měli volno. Beneš tento den odeslal do Prahy telegram s informací pro tisk, ve kterém shrnuje dosavadní stav jednání a předesílá optimistický výhled pro následující dny neočekávající žádné obtíže v tom smyslu, že by dojednané formulace nebyly vůdci delegací odsouhlaseny. Zmiňuje opět předpoklad shody naší arbitrážní smlouvy se

---

¹⁴³ AMZV, Telegramy došlé č. 1054/25, 13.10.1925, 16.45 hodin.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 309.

smlouvou francouzskou, tedy znemožnění válečných konfliktů, a pakliže by válečné konflikty přece jen vznikly, platí vzájemné garance ČSR a Francie. „Pro nás to bude, dojde-li skutečně k podpisu a ratifikaci, velké aktivum: a./ rýnský pakt, který takřka definitivně upravuje vztah Francie k Německu, znemožňuje i náš konflikt a s Německem a tím též silně zajišťuje klid v centr. Evropě. b./ Naše smlouva s Německem vylučuje konflikty s největším naším sousedem. c./ Naše vztahy s Francií a rovněž i s M. Dohodou a Polskem jsou nedotčeny.... d./...Francie i Anglie v úplné dohodě s námi postupovala, a jednotný byl také postup s Polskem.“¹⁴⁶

V druhém telegramu určeném Hájkovi jsou obsaženy pokyny, jaký výklad podat případně tisku, vyjde-li najevo, že naše smlouva je jiná než polská, a také jak případně uvést na pravou míru, kdyby se zkresleně psalo o formulaci garancí v navrhovaném rýnském paktu. Nepochybně vychází z toho, že tisk může čerpat informace i z jiných zdrojů a je tedy třeba pro něj a potažmo pro českou veřejnost podat vysvětlující výklad: „Veškeré jednání zde bylo vedeno v dohodě s Francií a Polskem a rovněž dohoda o tom, že arbitrážní smlouvy budou rozdílné, byla učiněna mezi mnou, Skrzyńskim a Briandem a kromě toho v dohodě Skrzyńského se Stresemanem... zvolili jsme pro sebe ze dvou typů arbitrážních smluv onu, jež lépe odpovídá našim poměrům... u nás není otázka hranic sporná, za spornou ji nepovažujeme ani my ani Němci a jest to vyjádřeno typem naší arbitrážní smlouvy... naše smlouva s Německem jest integrální, jež se týká všeho, polská smlouva vyjímá otázky hranic.“¹⁴⁷ A dodává ještě k případnému zveřejnění informací o rýnském paktu v tom smyslu, že by z něho měla být vypuštěna slova „garancie československá a polská“ a místo toho se vysloví zásada garance pouze všeobecně v podobě, že Francie má právo proti Německu vésti válku podle čl. 15 a 16 Paktu SN, pak aby podal výklad v tom smyslu, že „Již v Londýně Němci prohlásili, že nemohou původní znění článku 6 rýnského paktu přijmout, a nejprve odmítli vůbec připustiti i nepřímou jakékoliv spojení rýnského paktu s garancí našich smluv. Sděлил jsem to již v Praze, tehdy však jsem sdělil, že si to vynutíme jinou formou, a to se také stalo. Nijak nevadí, že děje se to ve formě všeobecné, když princip a náš zájem jest tím plně zachován. Obětovali jsme formu a slova věci a dosáhli jsme plného úspěchu...“¹⁴⁸

---

¹⁴⁶ AMZV, Telegramy došlé č. 1059/25, 14.10.1925, 15.35 hodin.

¹⁴⁷ AMZV, Telegramy došlé č. 1060/25, 14.10.1925, 18.30 hodin.

¹⁴⁸ Tamtéž.

Večerním telegramem 14. října informuje pana prezidenta a ministerského předsedu o jednání se Skrzyńským předchozí den a o definitivním potvrzení a přijetí smluvených formulí ve sporných otázkách, tedy v otázce čl. 16 a v otázce naší garance s Francií.¹⁴⁹

Ten den také vyvrcholilo jednání mezi československou a německou stranou. Beneš se sešel s kancléřem Lutherem a se Stresemannem, aby se domluvili na politických klauzulích arbitrážní smlouvy. V zásadě platilo, že text československo-německé smlouvy bude stejný se smlouvou německo-francouzskou či německo-belgickou. S tím Beneš v podstatě počítal a v tom smyslu i Prahu informoval. Rozdíl byl v tom, že zatímco tyto smlouvy na západě doplňovaly rýnský pakt, na východě stály samy o sobě. Beneš ve snaze dosáhnout stejného postavení naší smlouvy s Německem navrhoval, aby do preambule či některého článku československo-německé smlouvy byla včleněna stejná zásada, jakou obsahoval rýnský pakt, a to, že smluvní strany mezi sebou nepovedou válku. Němci Benešův návrh odmítli s tím, že „*nechtějí žádný pozitivní závazek učiniti a tvrdí, že stačí vyjádření negativní slovy, že veškeré spory budou se řešiti smírně. Kdyby se to vyjádřilo jinak, pak by prý ze smlouvy arbitrážní se stal východní pakt garanční, jež nemohou s Polskem uzavřítí. Prý to je sice jen pouhou formou, avšak ani tu nemohou koncedovat.*“¹⁵⁰ Beneš si sice nedělal žádné naděje, že přiměje Němce k výslovnému zřeknutí se války, což je patrné z jeho dosavadních depeší, ale zkusit to musel. Jednání, jak uvádí R. Břach, nebylo pro Beneše nikterak příjemné, neboť jeho návrh kancléř Luther bryskně odmítl a nediskutovalo se ani o další variantě, kterou měl Beneš připravenou v záloze a pohotově ji předložil. I tato varianta byla návrhem se závazkem o neútočení, čímž by se naše arbitrážní smlouva s Německem stala rovnocennou západnímu paktu.¹⁵¹ Přestože jeho návrhy byly Německou stranou rovnou odmítnuty, píše následující den do Prahy: „*Vyjednával jsem tedy o to, aby do článku nebo alespoň do úvodu smlouvy byla vsunuta klausule poněkud silnější. Jak se rozhodnou není ještě jisté, soudím však, že nakonec přijmou nějakou mírnou formu. Celé jednání se však nerozbije o tuto věc...*“¹⁵² Zmiňuje se i o vyjádření

¹⁴⁹ AMZV, Telegramy došlé č. 1061/25, 14.10.1925, 20.35 hodin.

¹⁵⁰ AMZV, Telegramy došlé č. 1066/25, 15.10.1925, 17.45 hodin.

¹⁵¹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 309-310.

¹⁵² AMZV, Telegramy došlé č. 1066/25, 15.10.1925, 17.45 hodin.

Brianda a Chamberlaina ke stanovisku Polska ve věci arbitrážní smlouvy jako o veliké chybě, se kterou však nelze nic dělat, pakliže Poláci trvají na svém.¹⁵³

Ve čtvrtek 15. října 1925 se konečně Beneš i Skrzyński dočkali uvedení do konferenčního sálu, předcházelo tomu ale nejednoduché a celkem ponižující vyjednávání. Ten den ráno pověřil Skrzyński Morawského¹⁵⁴, aby kontaktoval Berthelota a požádal ho o neprodlené uvedení Polska a Československa na konferenci. Odvolával se na prohlášení Brianda Skrzyńskému, že Polsko je plnoprávným účastníkem konference a může se jí kdykoliv zúčastnit, že z toho sice dosud netěžilo, ale s ohledem na blížící se závěr konference další absence již není možná. Berthelot byl zpočátku zdrženlivý, přítomný Fromageot¹⁵⁵ rovnou nesouhlasil. Dotázali se Brianda, ten to sdělil Chamberlainovi a Chamberlain vyrukoval na Stresemanna s doporučením, že by bylo vhodné „trošku usnadnit situaci těchto pánů“. Ten souhlasil pod podmínkou, že účast obou ministrů bude spojována pouze s projednáním arbitrážních smluv a s ničím jiným. Tak se následně i stalo.

Dopoledne začalo zasedání standardně, ještě bez pánů Beneše a Skrzyńského. Byly předneseny dvě redakční úpravy v rýnském paktu, a když byly přijaty, prohlásil Chamberlain otázku rýnského paktu za uzavřenou. Následně se začaly projednávat texty arbitrážních smluv a po chvíli diskuse Chamberlain prohlásil, že by bylo účelné, aby se tohoto projednávání zúčastnili i zástupci Československa a Polska. Ostatní s návrhem souhlasili a tak Beneš se Skrzyńskim konečně vstoupili do jednacího sálu. S jejich vstupem prohlásil Chamberlain, že konference přistoupila k projednávání německo-francouzské a německo-belgické arbitrážní smlouvy a je toho názoru, že tato jednání mají význam i pro polskou a československou delegaci a v tomto duchu bylo zformulováno komuniké.

V souvislosti s prvním vstupem obou východních delegací do sálu vyplynul i zajímavý problém, kam nově příchozí usadit. Zasedací pořádek byl po dobu konference stabilní, všechna místa měla svůj význam a řád. R. Břach k tomuto uvádí dva rozdílné pohledy a čerpá ze dvou zdrojů. Luther se ve svých vzpomínkách zmiňuje, že se Francouzi a Belgičané sesedli a uvolnili tak místo u jednacího stolu, kdežto Němci, Britové a Italové zůstali na svých místech. Oproti tomu polský historik profesor

---

¹⁵³ AMZV, Telegramy došlé č. 1066/25, 15.10.1925, 17.45 hodin.

¹⁵⁴ Kajetan Dzierzykraj Morawski byl polský diplomat a delegát při Společnosti národů.

¹⁵⁵ Henri Fromageot byl francouzský diplomat a právní znalec ministerstva zahraničí.

Wieslaw Balcerak ve své knize *Polityka zagraniczna Polski w dobie Locarna* uvádí, že Čechoslováci a Poláci usedli k bočnímu stolu, odděleně od ostatních delegací, aniž by však zmínil zdroj takové informace.¹⁵⁶

Po Fromageotově zprávě o německo-francouzské arbitrážní smlouvě začala rozprava, v jejímž závěru Beneš sdělil, že se při jednání s Lutherem a Stresemannem o československo-německé arbitráži vzájemně dohodli, že text bude identický s francouzsko-německou smlouvou s výjimkou preambule. Po Benešovi oznámil až na drobné nesrovnalosti v právních formulacích shodu s Němci i Skrzyński a Chamberlain poté navrhl další den konferenci ukončit.

Večer následovala v Grand Hotel Palace za předsednictví Skrzyńského a za účasti právních znalců Babińského¹⁵⁷ a Gause dramatická rozprava nad definitivním přijatelným textem obou východních arbitráží. Účastnili se jí též za účelem hladšího průběhu i Fromageot a Hurst¹⁵⁸, což se ve chvíli bouřlivého střetu Skrzyńského a Gause ukázalo jako praktické, neboť Hurst konflikt mezi nimi urovnal. Skrzyński nakonec upustil od výhrad proti integrální smlouvě a ustoupil tlaku spojenců ohledně svého požadavku, aby smlouva výslovně vylučovala otázku hranic. Stejně jako Beneš, který se s kompromisem smířil, ani Skrzyński neprosadil do preambule arbitrážní smlouvy s Polskem výslovný závazek zřeknutí se násilí. Z úporné diskuse nakonec vzešla rozšířená preambule plná opatrných formulací o odhodlání udržet mír, pokojném vyřizování sporů a o uznání, že mezinárodní soudy musí vycházet ze stávajících smluv a že práva států nemohou být měněna bez jejich souhlasu. R. Břach při této příležitosti uvádí zajímavou zmínku, že neví, jak se na definitivním znění arbitrážní smlouvy a její preambule podílel Beneš, neboť se zmíněné schůzky v Grand Hotel Palace nezúčastnil, a je tedy otázkou, zda se podobná schůzka konala i u něho, a že není tedy zřejmé, kdy a jak se podařilo paralelní jednání sladit v identický text smluv.¹⁵⁹

Beneš o uplynulém dni informoval zpravodajskou sekci tak, jako by vše mělo zcela hladký průběh: „*Dnešního sezení zúčastnilo se Polsko a ČSR tak jak to bylo dohodnuto a za podmínek stanovených ještě před konferencí...Musili jsme býti při všem, co se nás týká, neboť se jedná přímo o našich věcech...bylo znovu potvrzeno, že jednání*

---

¹⁵⁶ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 310-312.

¹⁵⁷ L. Babiński byl právní znalec polského ministerstva zahraničí.

¹⁵⁸ Cecil Hurst byl právní znalec britského ministerstva zahraničí.

¹⁵⁹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 313-315.

*je politickým celkem...a že proto veškeré jednání je spjato v jedinou velkou mírovou akci...Ve všem bylo nám vyhověno a všechny naše zájmy obhájeny jak již to bylo dříve řečeno.*¹⁶⁰

16. říjen se stal posledním dnem konference. V úvodu se delegáti věnovali zprávám o německých smlouvách s Československem a Polskem a po vyjádření Beneše a Skrzyńského, kteří ocenili přijatou preambuli vyjadřující mírové záměry smluvních stran, byl text obou smluv schválen. Poté zbývalo přijmout závěrečný protokol a domluvit technické záležitosti, tedy podpisy smluv a datum zveřejnění. Po přerušení bylo na podvečerním zasedání podepsáno.¹⁶¹

Beneš v posledním telegramu z Locarna informoval, že „*veškerá jednání konference lze pokládati za úspěšně skončená*“.¹⁶²

Jak ocitovaly následující den Lidové noviny zpravodaje -rd.- z Paříže: „*Uspokojení ze schválení locarnské smlouvy je zde obecné a kyselé komentáře některých listů nic na tom nemění...Jinak je obecné uspokojení zejména z toho, že se Briandovi podařilo zachrániti podstatu spojeneckých smluv s Čechy a Poláky.*“¹⁶³

V odpoledním vydání je přetištěno prohlášení Edvarda Beneše, které učinil pro diplomatického zpravodaje Petit Parisien v Locarnu: „*Smlouvy v Locarnu parafované jsou nejdůležitější politickou a diplomatickou událostí od podepsání mírové smlouvy versailleské jak svým významem a obsahem, tak i svými důsledky...Rýnský pakt snaží se znemožnit válku na Rýně. Právě tento pakt uklidňuje a utvrzuje mír ve střední Evropě...Vstup Německa do Společnosti národů je novou zárukou míru v Evropě...Byl učiněn velký krok k našemu ideálu, k ženevskému protokolu, Briand, Chamberlain, Luther a Stresemann prokázali velkou službu evropskému míru, přičinivše se o zdar celkového díla, jež je přímo i nepřímo na prospěch Československu...Jako Francie, Anglie, Belgie a Polsko, bude mít i Československo před sebou dosti dlouhou dobu klidu, jehož užije k upevnění své vnitřní i zahraniční konsolidace.*“¹⁶⁴ Dnes už víme, že doba klidu příliš dlouhá nebyla.

---

¹⁶⁰ AMZV, Telegramy došlé č. 1064/25, 15.10.1925, 15.05 hodin.

¹⁶¹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 315.

¹⁶² AMZV, Telegramy došlé č. 1074/25, 16.10.1925, 17.30 hodin.

¹⁶³ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 519 (17.10.1925 ráno), s. 1.

¹⁶⁴ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 520 (17.10.1925 odpoledne), s. 1.

2.3. Výsledky konference

Výsledkem Locarnské konference bylo devět dokumentů. Prvním byl závěrečný protokol, který mezi podepsanými dokumenty vytvářel spojitost. V jeho rámci byly podepsány následující akty: rýnský garanční pakt mezi Německem, Belgií, Francií, Velkou Británií a Itálií jako příloha A, arbitrážní smlouvy mezi Německem na straně jedné a Belgií (příloha B), Francií (příloha C), Polskem (příloha D) a Československem (příloha E) na straně druhé a kolektivní nota států účastněných na konferenci v Locarně o článku 16 paktu SN pro případ vstupu Německa do SN (příloha F). Dále byly podepsány garanční smlouvy Československa a Polska s Francií, o nichž se závěrečný protokol taktéž zmiňuje.

Z hlediska polského a československého byla formální spojitost smluv závažná, neboť zmírňovala špatný dojem z odlišného řešení bezpečnosti na západě a na východě. Podpis zástupců Polska a Československa dodatečně povyšoval oba státy na plnoprávné účastníky konference.¹⁶⁵

Největší význam se přikládal rýnskému paktu, ve kterém se Německo na straně jedné a Francie a Belgie na straně druhé zavázaly, že nepovedou proti sobě válku a že jejich existující vzájemné hranice jsou definitivní. Velká Británie a Itálie byly v pozici garantů těchto závazků s tím, že by poskytly pomoc proti případnému útočníkovi, který by závazek porušil. Obtíže s přesným stanovením mechanismu uplatnění garancí byly vyřešeny doplněním povinnosti zasáhnout okamžitě ještě před rozhodnutím Rady, pokud by se jednalo o „flagrantní porušení“ versailleské smlouvy včetně překročení hranice armádou nebo jejím vstupem do demilitarizované zóny. Stalo se tak vzhledem k britskému požadavku povinnosti zasáhnout až po rozhodnutí Rady SN, zda se jedná o porušení dohod. Protože však Francie, Británie a Itálie měly v Radě svá stálá místa a Německo svůj vstup do Společnosti národů udělením stálého místa v Radě podmiňovalo, byl by zásah při platnosti jednomyslnosti rozhodování Rady prakticky znemožněn. Ze závazku nepoužití války k řešení sporů byly v článku 2 rýnského paktu taxativně vymezeny pouze tři výjimky. Ve vztahu k východním garancím byla z původně navrhovaného znění článku 6 rýnského paktu pasáž o garanci východních

---

¹⁶⁵ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 315.

arbitrážních smluv vyškrtuta a zůstalo jen ujištění, že paktem nejsou dotčena práva a povinnosti vyplývající z versailleské smlouvy a dalších dohod.¹⁶⁶

Z evropského pohledu bylo výrazným znakem locarnských ujednání právní a politické zrovnoprávnění Německa. Podepsané dokumenty byly postaveny tak, že závazky, které na sebe bralo Německo, přebírali i druzí. Taktéž záruky platily stejně pro Německo jako pro ostatní. Rýnský status quo nesmělo porušit Německo ani Francie a násilí bylo zakázáno oběma stranám. Povinnosti arbitráží se vztahovaly vždy na obě smluvní strany. Ani garance Velké Británie a Itálie nezajišťovaly jednu stranu proti druhé, ale byly oboustranné. Koncepce rovnoprávnosti vtělená do locarnských ujednání však ještě neznamenala sama o sobě zrovnoprávnění faktické, protože dokud platily mírové smlouvy, bylo Německo stále vystaveno jednostranným omezením, která je znevýhodňovala proti ostatním a o kterých se v Locarnu nejednalo (přítomnost okupačních jednotek v Porýní, povinnost platit reparace, jednostranné odzbrojení a demilitarizace, kontrola Německa řadou spojeneckých orgánů v důsledku trvajících tezí o vině na válce). Každopádně právní zrovnoprávnění Německa s Francií představovalo konec francouzské hegemonie v Evropě a nastolená rovnováha sil a pozice rozhodčího v Evropě vyhovovala britské politice. Zatímco versailleské smlouvy byly diktátem podmínek pro poraženého, locarnské smlouvy znamenaly svobodnou dohodu a politický kompromis. Společným ziskem byla možnost mírové spolupráce, i když pojem míru znamenal pro každého účastníka konference jinou hodnotu. Navzdory tomu, že k mírovému kompromisu měl každý signatář locarnských ujednání jiný motiv, přineslo Locarno ve své době úlevu a uklidnění.¹⁶⁷

1. prosince 1925 byly locarnské smlouvy definitivně signovány v Londýně a následně ratifikovány parlamenty účastnických států konference.

Německo svůj závazek ohledně vstupu do Společnosti národů po jistých peripetiích spojených s požadavkem na stále místo v Radě splnilo. V komplikované situaci, kdy bylo potřeba pro Německo stálé místo v Radě vytvořit, a nebyla zpočátku ochota rozšířit ji kvantitativně, dal Beneš, v té době člen Rady, své křeslo k dispozici. V září 1926 tedy za významného přispění ministra Beneše bylo Německo přijato za člena Společnosti národů.¹⁶⁸

---

¹⁶⁶ MORAVCOVÁ, Dagmar. BĚLINA, Pavel. PEČENKA, Marek, s. 66-67.

¹⁶⁷ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 323-327.

¹⁶⁸ DEJMEK, Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století*, s. 49.

Ve svém celku locarnské dohody dotvořily poválečný obraz Evropy a staly se začátkem krátkého období politicko-hospodářské stabilizace v letech 1925 – 1929. Byly ovšem také, řečeno slovy Henryho Kissingera, „začátkem konce versailleského mezinárodního pořádku“.¹⁶⁹

Německo vyšlo z Pařížské mírové konference odzbrojené, v mezinárodních vztazích izolované a s tvrdými reparačními sankcemi, kterým nebylo schopno dostát. To logicky vedlo k jeho úsilí o revizi versailleského míru. Německé reparace se staly předmětem sporů mezi „tvrdou“ Francií a „mírnější“ Velkou Británií. V polovině dvacátých let došlo v Evropě na základě předchozího vývoje k dalekosáhlým mocenským přesunům. Po francouzském neúspěchu v řešení německé otázky se iniciativy chopila Velká Británie společně s USA. Hegemonie Francie byla na ústupu a začaly se vytvářet předpoklady pro obnovení velmocenského postavení Německa. Po odmítnutí Ženevského protokolu britskou vládou zahájilo Německo pod vedením Gustava Stresemanna rozsáhlou diplomatickou ofenzivu, jejímž cílem bylo vymanit se z postavení poraženého státu a vrátit se zpět mezi evropské velmoci. Výsledkem německé snahy bylo memorandum z února 1925 obsahující návrh na rýnský bezpečnostní akt, které však neřešilo východní hranice Německa. Jednání o memorandu mezi evropskými velmocemi a Německem vedlo ke svolání konference v Locarnu v říjnu 1925. Cílem Německa bylo oddělit jednání o rýnském paktu od východních arbitrážních smluv, což se ministr Beneš snažil zvrátit. To se mu sice nepodařilo, přesto považoval výsledky Locarnské konference za úspěch v mezích možného. Přestože se dá výsledek Locarnské konference označit za porážku československé diplomacie, přineslo Locarno ve své době Evropě úlevu a uklidnění.

---

¹⁶⁹ Slova Henryho Kissingera. Citováno dle: NÁLEVKA, Vladimír, s. 63.

3. Důsledky Locarnské konference pro Československo

Locarnem bylo oslabeno mezinárodní postavení Československa, protože mezinárodní izolace Francie se přenášela i na něj. Beneš si byl dobře vědom, že se celé postavení Československa i jeho další vývoj dostává do obtíží. Bezprostředně po Locarnu byla stoupající hospodářská prosperita na čas zastavena a následný krizový úpadek hospodářství donutil československý průmysl a zemědělství k hledání nových způsobů výroby a její organizace, aby obstály v německé konkurenci. Bylo nutné hledat nová odbytíště. Zároveň však zesílily hospodářské styky s Německem.¹⁷⁰

Pozitivním výsledkem Locarna z pohledu Československa byla konsolidace německo-francouzských vztahů, na niž mělo Československo zájem, neboť vzájemný vztah těchto velmocí měl vliv nejen na bezpečnost v Evropě, ale i na bezpečnost Československa. Od počátku čelila československá zahraniční politika dilematu mezi politickou orientací na vítěznou Francii a současně ekonomickou závislostí na velkém poraženém Německu. Již na konci roku 1924 tuto skutečnost Beneš shrnul následovně: „*Politicky jsme pevně svázáni s Francií, zejména díky naší smlouvě, avšak naše ekonomická situace nás nutí mít dobré vztahy s Německem. Proto bychom se neměli vůči Německu tvářit nepřátelsky, ale musíme usilovat o přiblížení Německa k Francii, abychom dosáhli rovnováhy mezi našimi politickými a ekonomickými zájmy.*“ Z tohoto pohledu považoval Beneš Locarno za přínosné.¹⁷¹

Přesto na otázku, bylo-li Locarno pro Československo úspěchem či prohrou, neexistuje jednoznačná odpověď. Z pohledu dnešní doby, kdy víme, jakým směrem se dějiny ubíraly, je hodnocení snadné, ale bylo by nespravedlivé, s ohledem na tehdejší postavení Československa i s ohledem na snahy a ideály Edvarda Beneše, konstatovat, že žádným úspěchem nebylo.

Klimek a Kubů uvádějí, že „Locarno značilo dosud největší, téměř drtivou prohru československé diplomacie“, ale současně hned dodávají, „lépe ovšem postřehnutelnou s odstupem let než viditelnou tehdejšími současníky“.¹⁷²

---

¹⁷⁰ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha 2000.

¹⁷¹ HADLER, Frank. *Locarno im Blickwinkel tschechoslowakischer Außenpolitik*. In: SCHATTKOWSKY, Ralph. *Locarno und Osteuropa*. Marburg 1994, s. 148-149.

¹⁷² KLIMEK, Antonín. KUBŮ, Eduard, s. 53.

Co se týká arbitrážních smluv, přestože československá arbitrážní smlouva s Německem (stejně jako polská) měla totožný text jako arbitrážní smlouvy západní a lišila se pouze preambulí a článkem 21, existoval zde podstatný rozdíl. Francouzská a belgická arbitrážní smlouva rozváděly článek 3 rýnského paktu a byly přirozeným doplňkem závazku respektovat status quo a neuchýlit se ke zbraním, zatímco arbitrážní smlouva československá (stejně jako polská) toto spojení s bezpečnostním paktem neměla. Beneš se Skrzyńským po celou dobu konference usilovali o to, aby do svých arbitrážních smluv vtělili alespoň něco z chybějících ustanovení rýnského paktu o mírových smlouvách a o zřeknutí se války, ale dosáhli jen několika všeobecných formulací v preambuli.¹⁷³

Zajímavý „nedostatek“ garančních smluv zmiňují Moravcová, Bělina, Pečenka. Francie se podle závazků plynoucích z garančních smluv zavazovala přispět na pomoc Polsku a Československu, když budou napadeni Německem (pomoc byla vzájemná). Jakým způsobem se ale taková pomoc uskuteční, když mezi Francií a jejími východními spojenci leží právě Německo, se taktně nerozvádělo.¹⁷⁴

3.1. Locarno z osobního pohledu Edvarda Beneše

Beneš přesto považoval výsledky konference za úspěch a již z Locarna psal, jak je uvedeno výše, že byly „všechny naše zájmy obhájeny“. Když 30. října 1925 vystoupil ve stálém výboru Národního shromáždění, aby podal výklad o Locarnu, uvedl na obranu toho, že je poukazováno na rozdílnost v pojetí smluv: „*Naše arbitrážní smlouva s Německem má totiž především některé klausule politické, zejména uvedené již klausule ve svém úvodu, zdůrazňující ve formě negativní, že oba státy nechtějí vésti proti sobě válku a že musí respektovati mezinárodní smlouvy. Kromě toho vyhradily si Německo a Československo článkem 21 arbitrážní smlouvy práva a povinnosti, vyplývající jim z Paktu Společnosti národů. Tím je zdůrazněno, že Německo k Československu stejně tak jako Československo k Německu jako člen Společnosti národů bude míti ve smyslu článku 10 Paktu povinnost šetřiti nynější územní celistvosti a politické nezávislosti.*“¹⁷⁵

¹⁷³ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 318-319.

¹⁷⁴ MORAVCOVÁ, Dagmar. BĚLINA, Pavel. PEČENKA, Marek, s. 66.

¹⁷⁵ BENEŠ, Edvard. *Locarno a Svaz národů. Ministr Beneš o konferenci locarnské*. Praha 1925, s. 20-21.

Jenže Německo na to mělo jiný náhled. Luther při svém výkladu v Reichstagu 20. listopadu 1925 rozdíl ve smlouvách zdůraznil tak, že smlouvy Německa s Československem a Polskem „rovnají se obsahem úplně rozhodčím smlouvám s Belgií a Francií, s tím zásadním rozdílem, že neopírají se jako tyto o zvláštní bezpečnostní pakt. Jejich dosah vyčerpává se ustanoveními v nich obsaženými a je jimi přesně a nedvojsmyslně ohraničen“. Zatímco Beneš ve formulaci preambule viděl záruky, Luther byl jiného názoru a i Stresemann dle tvrzení historiků preambuli zlehčoval.¹⁷⁶

Co se týká francouzsko-československé garanční smlouvy, vyjádřil se Beneš na její obhajobu před poslanci následovně: „*Naše politika...učinila vše, aby z jejích dosavadních garancí, které měla před jednáním v Locarně, nic nebylo ztraceno...Cíle svého dosáhla a k dosavadním garancím naší bezpečnosti připojila garancie nové, přímé i nepřímé, mající značnou politickou cenu.*“¹⁷⁷ Jenže, jak uvádí R. Břach, francouzské garance se nezrodily z úmyslu posílit stávající aliance, ale ze snahy uhájit je vzhledem k rýnskému paktu. Nelze tedy mluvit o tom, že by garance zvyšovaly účinnost původních smluv, spíše šlo o přizpůsobení aliancí novým poměrům. Článek 2 rýnského paktu vymezoval podmínky, za nichž má Francie právo vojensky jednat a garanční smlouva to jen opakovala. Tím se původní spojení omezilo na přesně stanovené případy. Proti Německu mohly být alianční smlouvy uplatněny jen v rámci nové garanční dohody a v tomto smyslu garanční dohody nahrazovaly původní aliance.¹⁷⁸

A i ke garančním smlouvám zaujalo Německo postoj odlišný od československého pojetí – z jeho hlediska francouzské záruky za východní arbitrážní smlouvy nebyly zařazeny do locarnského právního celku a tím se týkaly pouze Francie, Polska a Československa. Tím německá delegace dosáhla právně elegantního řešení, když přes východní garance, které měla od své vlády příkaz vůbec nepřipustit, přešla mlčky. Na skutečnost, že francouzská garanční smlouva s východními spojenci není označena jako příloha protokolu a formálně tedy není součástí locarnského bloku, kladl důraz i Luther před Reichstagem, když řekl: „Ve spojení s... rozhodčími smlouvami uzavřela Francie v Locarnu, jak francouzský zahraniční ministr v závěrečné schůzi konference ohlásil, zvláštní smlouvy s Polskem a Československem. Znění těchto smluv

---

¹⁷⁶ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 318-319.

¹⁷⁷ BENEŠ, Edvard. *Boj o mír a bezpečnost státu*, s. 357.

¹⁷⁸ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 320.

bylo dodatečně oznámeno. Německo není jich účastno, nejsou také součástí smluvního díla locarnského...“¹⁷⁹. Právní a věcná spojitost francouzských garančních smluv s ostatními smlouvami však byla evidentní.¹⁷⁹

Přestože Beneš po celou dobu konference zachovával optimismus, nebo se přinejmenším o optimistický dojem snažil, byly výsledky Locarna nepochybně dost vzdálené jeho představě o bezpečnosti Československa, kterou pro něho v téměř v ideální podobě představoval Ženevský protokol, na kterém se tak významně podílel a jehož odmítnutí pro něho bylo velikým zklamáním. Existovala v té době možnost doplnit západní Locarno tzv. východním Locarnem, o něž se v Praze usilovalo, ale následující vývoj a ukázal, že pro takovéto řešení není dostatečná politická vůle ani snaha ze strany velmocí. Přesto Beneš Locarno nezpochybnil ani nekritizoval, k čemuž zřejmě vedla skutečnost, že pro spřátelenou Francii bylo Locarno dlouho očekávanou bezpečnostní zárukou.¹⁸⁰

Je také otázka, zdali optimismus obsažený v Benešových depeších a projevech odpovídal jeho vnitřním pocitům a jeho subjektivnímu pohledu na věc. Benešova psychika je obtížně proniknutelná. Je známo, že mnoho situací, které ho v životě potkaly a mnohdy se ho nešetrně dotkly, zvládal s chladným rozumem. Proto je těžké si srovnat tento chladný rozum s programovým optimismem, který o výsledcích nejenom locarnských ujednání, ale výsledcích zahraniční politiky vůbec, šířil, a to i ve chvílích, kdy se o žádné vítězství nejednalo, což by se o Locarnu říci mohlo. Také je těžké posoudit, zda nepochybně nespokojený Beneš viděl nutnost před veřejností předstírat nadšení, což bylo vlastní tehdejšími velmocenskými představiteli podílejícími se na poválečných mírových jednáních, či zda opravdu chápal Locarno v celém komplexu i za svůj úspěch, když bylo více než zřejmé, že v dané situaci sotva šlo pro Československo lepších výsledků dosáhnout.

Přes své nepochybné stíny, které locarnská soustava zvláště ve vztahu k východní části Evropy měla, byla v Praze hodnocena pozitivně, a to jak z hlediska obecného jako „veliké znesnadnění války v Evropě západní a střední vůbec“, tak z hlediska poměru k Německu. Beneš doufal, že postupující détente mezi Německem a Francií, patronované navíc Velkou Británií, otevírá též cestu k přátelským vztahům

---

¹⁷⁹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 315-316.

¹⁸⁰ FERIANCOVÁ, Alena, s. 176-178.

Československa a Německa. Taktéž se v Praze věřilo, že Locarnem signalizovaná celková pacifikace evropských mezinárodních vztahů alespoň částečně otupí i vnitřní nacionální tenze, především antagonismus česko-(sudeto)německý. To se skutečně brzy začalo naplňovat, když na podzim následujícího roku vstoupili do druhé vlády Antonína Švehly dva němečtí „aktivističtí“ ministři.¹⁸¹

3.2. Reflexe v československém tisku

Odlišný postoj Německa k naší arbitrážní smlouvě, ale i k francouzským garancím byl nezpochybnitelný již v průběhu konference a je to zřejmé i z toho, jak o těchto skutečnostech informoval německý tisk. V pátek 16. října 1925, tedy ještě před samotným ukončením konference, otiskl deník Venkov na úvodní straně článek „*Mír na západě zajištěn. Na východě jen garancie Společnosti národů.*“, v němž kromě francouzských zpravodajů cituje i z novin německých: „*Berlínský □Vorwärts□ píše: Otázka záruk za východní arbitrážní smlouvy bude rozřešena tím, že Francie dá Polsku a Československu mimo rámec paktu jednostranné prohlášení, dle něhož jim v případě zjištěného útoku, provedeného Německem, poskytne pomoc dle svých smluvních povinností...Zvláštní zpravodaj □Berliner Tageblattu□ v Locarnu oznamuje m. j.: O záruku Francie v rámci východních arbitrážních smluv se již nejedná. Na základě francouzského vojenského spolku s Polskem a Československem budou dána pouze prohlášení mimo rámec východních smluv...Československo původně žádalo, aby Německo mu garantovalo jeho územní državu smlouvou. To Německo odmítlo. Pouze v úvodu k německo-československé smlouvě má na přání dra Beneše býti všeobecné ustanovení o naprosto mírumilovné povaze vzájemných styků obou států.*“¹⁸²

V závěru článku Venkov uvádí zajímavý komentář zpravodaje □Echo de Paris□, který píše, „*že dílu locarnskému hrozí nebezpečí, že se stane zbytečným. Hromada dohod a paktů nemůže prý zastřít brutální pravdu, že žádná dohoda a žádný pakt nezabrání popraskání slabého krunýře versailleské smlouvy.*“¹⁸³

O konferenci v Locarnu informoval československý tisk jak v jejím průběhu, kdy podával informace o dílčích jednáních, tak i po jejím skončení, kdy nastala doba

---

¹⁸¹ DEJMEK, Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století*, s. 49.

¹⁸² Venkov, roč. XX, 1925, č. 241 (16.10.1925), s. 1.

¹⁸³ Tamtéž.

hodnocení dosažených výsledků. Nejen politici, ale i široká veřejnost si uvědomovali význam locarnských jednání pro mezinárodní postavení Československa. Výsledky konference proto byly československým tiskem pozorně sledovány a samotná konference jím byla chápána jako jednoznačně důležitý krok k vytvoření stabilní zóny v Evropě. V tomto ohledu se názor československých novin příliš nelišil od závěrů, jež si udělala i zahraniční média.¹⁸⁴

Po skončení konference Lidové noviny v neděli v ranním vydání otiskly na titulní straně článek „*Prezident Masaryk a dr. Beneš o locarnské konferenci*“ s podtitulky „*Zájmy a garancie čs. republiky plně obhájeny*“ a „*Konsolidace zahraniční přispěje politice vnitřní*“. V článku jsou ocitovány otevřené telegramy, které si po skončení locarnských jednání Beneš s prezidentem Masarykem vyměnily. Beneš píše: „*Po dnešním podepsání dojednaných aktů s radostí Vám oznamuji, že v celém jednání zdejších všechny naše zájmy a garancie byly plně obhájeny, že se nám dostalo obecných ujednání nových důležitých garancí pro budoucnost a že byl učiněn bezesporně velký pokrok pro mír náš i všech ostatních zde zúčastněných států. Naše arbitrážní smlouva s Německem má značný dosah politický, naše garanční smlouva s Francií potvrzuje naši dosavadní politiku mírovou. Všichni zde věří, že byla zde podepsána opravdová dohoda míru mezi Německem a Francií. Jednoho z cílů také Vaší politiky bylo tím dosaženo. Věřím, že zde posílí náš stát a umožní další jeho konsolidaci vnitřní i vnější. Vyjadřuji tím jen přesvědčení, která sdílají zde všechny delegace vzhledem ke svým státům. Je to znakem, že konference v Locarnu bude mít trvalé i blahodárné důsledky pro všechny účastníky. Těším se z tohoto a děkuji Vám vřele za velkou podporu, kterou jste mi poskytoval vždy v práci, která vedla k těmto výsledkům.*“ Následuje odpověď prezidenta Masaryka ve stejně optimistickém duchu: „*Vaše obšírné denní zprávy umožňovaly mně sledovat průběh locarnských jednání a jejich příznivý vývoj. Souhlasím plně s vaším oceněním dosaženého výsledku...My pak půjdeme i nadále cestou, kterou jsme šli od samého počátku: Chceme žít v míru a přátelství se všemi sousedy, zůstaneme věrni spojencům a přičiníme se ze všech sil, aby naše republika dostála ve svém poslání...*“¹⁸⁵

Tyto otevřené telegramy zaznamenal týž den na titulní straně i deník Venkov.¹⁸⁶

¹⁸⁴ NOVOTNÝ, Lukáš. KODET, Roman, s. 225.

¹⁸⁵ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 521 (18.10.1925 ráno), s. 1.

¹⁸⁶ Venkov, roč. XX, 1925, č. 243 (18.10.1925), s. 1.

Z otevřených telegramů obou státníků je patrná nejen vzájemná úcta, ale opravdu upřímné přesvědčení o úspěchu dosažených výsledků.

Deník komunistické strany Rovnost, který se průběhu konference nikterak nevěnoval, přinesl v pondělí 19. října 1925 na úvodní straně pouze krátkou zprávu „*Ruský úsudek o locarnské konferenci*“, kterou ČTK převzala z ruské státní zpravodajské agentury TASS. Podtitulek „*Anglie osamotila Polsko a získala Německo, jež vehnala do napjatého stavu se sovětským Ruskem*“ naznačuje obsah krátké zprávičky, která končí slovy „*V Locarnu zvítězila Anglie*“. O Československu není v příspěvku zmínka.¹⁸⁷

Dozvuky Locarna rezonují v československém tisku ještě v následujících dnech. Lidové noviny v úterý 20. října 1925 obsáhlým článkem hodnotí „Mír locarnský“, kde mimo jiné uvádí: „...*Němci, pravda, neprohlašují, že uznávají všechny své hranice za neměnné na věčné časy. Z toho ale neplyne, že by naše situace se zhoršovala již proto, že se nezlepšuje na celých sto procent, jako francouzská nebo belgická...Bylo od počátku zřejmo, že něco takového je zcela mimo diskusi. Němci se ani nepokusili podobný výklad uplatnit.*“ A dále se ještě vyjadřuje k francouzským garancím: „...*To je nejkrajnější, co jsme si mohli přát. Francie nejen že nepřijala žádného omezení dosud platných aliančních smluv s námi, ona je činí ještě pevnějšími a přesnějšími.*“¹⁸⁸

3.3. Význam Locarna

Locarnské dohody byly výsledkem mocenských přesunů, které se právě významně dotýkaly Československa (taktéž i Polska), které za svou existenci vděčilo pařížské mírové konferenci a jehož budoucnost byla postavena na trvalosti versailleských vztahů. Uzavřením spojení s Francií a jistěno její silou bylo si jisté svými právy. Při všech sporech mohlo počítat s podporou Francie a na oplátku svou politiku přizpůsobovalo jejím strategickým plánům. Tuto koncepci však Locarno narušilo. Československo se poprvé ocitlo ve výrazné defenzivě, a to v diplomatickém souboji s Německem. Německo přestalo být pro ostatní evropské velmoci protivníkem a začalo se s ním počítat jako s partnerem. Skončila politika hrozeb a donucení a nastal

¹⁸⁷ Rovnost, roč. 41, 1925, č. 286 (19.10.1925), s. 1.

¹⁸⁸ Lidové noviny, roč. 33, 1925, č. 524 (20.10.1925 ráno), s. 1.

čas jednání, dohod a kompromisů. Na Československo to nejprve dolehlo ve formě britského zamítnutí ženevského protokolu, následovalo nepříjemné překvapení v podobě německé nabídky odlišného řešení bezpečnosti na západě a východě a ve zpochybnění francouzských aliancí a definitivním otřesen bylo jeho nerovné postavení na konferenci. Zrovnoprávnění Německa a oslabení vojensko-politických záruk ze strany Francie znamenalo podstatnou změnu v mezinárodním postavení Československa. Nejednalo se v té době přímo o ohrožení jeho bezpečnosti, neboť Německo v té době nebylo s to někoho ohrozit, byly však ohroženy jistoty, na nichž Československo svoji bezpečnost stavělo. Bylo třeba se vyrovnat s posilujícím vlivem Německa, s poznáním, že Velká Británie se nebude angažovat ve sporech, které se jí přímo nedotýkají, i se zjištěním, že Francie nemusí být schopna a ochotna zakročit v jeho prospěch, kdykoli by si o to požádalo.¹⁸⁹

Locarno jasně ukázalo na snahu velmocí vyřešit bezpečnostní potřeby malých států na půdě Společnosti národů, přestože její mechanismy a možnosti samy nepovažovaly za dostatečné. Právě z toho plynuly obavy malých států. Revizionistické nálady v Německu, kde se o revizi hranic mluvilo zcela otevřeně, současné uvolnění vazeb s Francií, která východní spojence už nevnímala jako jasnou prioritu svojí bezpečnosti, a nezájem Velké Británie o dění na východ od Rýna byly hlavní změny, které Locarno potvrzovalo. Německé delegaci se v Locarnu podařilo prosadit až na malé výjimky většinu svých zájmů a především svoji představu o řešení bezpečnostní problematiky.¹⁹⁰

Každá z velmocí si odnášela z Locarna nějaký zisk i nějakou ztrátu a nejinak na tom bylo i Československo. Na jedné straně se mu dostalo uklidnění a stabilizace poměrů, na druhé straně muselo přijmout řešení oslabující jeho dosavadní jištění.¹⁹¹

Z mezinárodního hlediska bylo Locarno v té době významným mezníkem. Přineslo politické uvolnění, podpořilo úctu k právům a k demokratickým prostředkům politiky a přispělo k atmosféře slušnosti a tolerance. Nepoznamenalo však evropský politický vývoj dlouhodobě. S ozdravením Německa a stabilizací evropských hospodářských a sociálních poměrů jeho účinky v podstatě skončily. Zásadní vinu na

---

¹⁸⁹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 326-327.

¹⁹⁰ SCHATTKOWSKY, Ralph. *Deutschland und Polen von 1918/1919 bis 1925. Deutsch-polnische Beziehungen zwischen Versailles und Locarno*. Frankfurt am Main 1994, s. 313.

¹⁹¹ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 327.

tom měla následná hospodářská krize, která stabilizační základnu locarnské politiky podryla. Proto i třicátá léta výrazně změnila náhled na hodnocení Locarna a na jeho signatáře.

Vladimír Nálevka cituje zkušeného francouzského diplomatického praktika Julese Cambona, který přes formální úspěch Locarna a celkovou mírovou euforii v té době, kdy lidé věřili, že válka v západní Evropě se skutečně stala minulostí, v souvislosti s garančním paktem řekl: „Cožpak nevidíte, že bez ohledu na všechny ty ženevské šašky, vzájemně si blahopřející k Locarnu, se v podstatě nic nezměnilo? Bude-li naše bezpečnost záviset na Společnosti národů, bude nám opravdu zle.“¹⁹²

Jednou z nevýhod locarnských kompromisů bylo, že se rozdílná stanoviska často překlenula vhodnou právní formulací, ale názory se nesblížily. Různá interpretace smluv pak byla toho přirozeným důsledkem. Dle názoru R. Břacha je obtížné a marné pokoušet se dnes dodatečně o autentický výklad, když k němu nedospěli ani sami signatáři. A jako další důvod zbytečnosti takového počínání uvádí to, že československo-německá arbitrážní smlouva nikdy nebyla použita k řešení nějakého sporu. Možná byly vzácně použity ostatní arbitrážní smlouvy. A rýnský pakt nebyl aplikován ani v případě, pro který byl konstruován, tedy když německá armáda vstoupila v březnu roku 1936 do demilitarizovaného pásma na Rýně. Význam Locarna tedy nebyl v tom, že by vytvořilo účinné nástroje a procesní postupy, které by regulovaly vztahy mezi signatáři. Jeho význam byl v něčem podstatnějším, i když na první pohled skrytém. Locarno kodifikovalo závažné změny v mezinárodních vztazích, vytvořilo atmosféru, v níž se nové vztahy dále dotvářely, a názorně předvedlo jistou metodu, jak řešit problémy evropského uspořádání.

Z dnešního pohledu R. Břach hodnotí, že Locarno bylo jednou z alternativ evropského vývoje, alternativou mírovou a demokratickou. Jestliže v následném vývoji převážily alternativy jiné a locarnská politika neovlivnila vývoj Evropy trvale, nebyla příčina v metodě politiky Locarna, když právě politika realismu, demokratické dohody, kompromisu, rovnoprávnosti a otevřeného míru se v té době ukázala být životnější než ultimativní a trestající politika Versailles, ale v tom, že zasáhly síly, které v té době stály mimo okruh státní politiky.¹⁹³

---

¹⁹² NÁLEVKA, Vladimír, s. 63.

¹⁹³ BŘACH, Radko. *Československo a Evropa*, s. 328-329.

Závěr

Jaká byla orientace československé zahraniční politiky v poválečném období?

Zahraněční politika byla pro Československou republiku nejdůležitějším instrumentem k zakotvení nově vzniklého státu v evropských i světových mezinárodních vztazích., neboť s ohledem na malou velikost státu a jeho obtížnou geopolitickou polohu byla součástí bezpečnosti státu. Od počátku vycházela z premisy přátelského vztahu ke spojeneckým západním demokraciím a současně spravedlivé politiky vůči nejbližším sousedům, kteří stáli v nedávném konfliktu na opačné straně. Zásadním principem zahraniční politiky se stala orientace na západní demokratické velmoci, především na Francii a Velkou Británii, které představovaly hlavního garanta poválečného státu quo, přičemž hlavní linii zahraniční politiky Československa představovala zpočátku orientace na Francii. Vyplývalo to nejen z předchozí spolupráce a podpory národněosvobozeneckého hnutí Čechů a Slováků, ale též z podobnosti její politiky a jejích strategických zájmů ve střední Evropě, a bylo umocněno podporou československých požadavků na mírové konferenci v Paříži. Později československá zahraniční politika zaznamenala odklon od jednostranné profrancouzské politiky a přes zjevné neshody mezi Francií a Velkou Británií aktivně podporovala jejich součinnost, neboť záruku evropské stability viděla právě v nutnosti trvalé britsko-francouzské spolupráce.

Jaký přínos pro ni měli její hlavní tvůrci T. G. Masaryk a E. Beneš?

Zakladateli a hlavními představiteli československé diplomacie byli prezident Tomáš G. Masaryk a ministr zahraničí Edvard Beneš, kteří se v obrovské míře zasloužili i o vznik a mezinárodní uznání nového státu. Jejich přínos pro zahraniční politiku byl nezpochybnitelný. Oba měli respekt a osobní kontakty v cizině, diplomatické zkušenosti a v prvních letech státu tak neměli v oblasti zahraniční politiky na domácí půdě konkurenci. Hlavně jejich zásluhou byla v relativně krátké době československá diplomacie taktéž institucionálně ukotvena.

Mohla československá diplomacie ovlivnit výsledek Locarnské konference?

V závěru práce, kdy jsem se této problematice dlouho a důkladně věnoval, jsem došel na základě získaných poznatků k závěru, že československá diplomacie ovlivnit výsledek konference nemohla. Locarno v říjnu roku 1925 bylo jen zakončením

dlouhého procesu, který se otázkou bezpečnosti v Evropě zabýval. V Locarnu už byly karty rozdány. Pro Československo jako malý stát byl výhodný systém kolektivní bezpečnosti, kterým by získalo komplexní bezpečnostní záruky, jež by jinak muselo hledat individuálně. Beneš si toho byl dobře vědom, a proto se o takový bezpečnostní systém zasazoval. Vtělil ho do Ženevského protokolu. Okolnostmi, které mu byly silnou podporou, bylo spojení s Francií a její poválečná hegemonie v Evropě. Jenže pro ostatní velmoci, zejména pro Velkou Británii, by takový systém znamenal nepřijatelné omezení suverenity nad vlastní bezpečnostní politikou. Konzervativní vláda Velké Británie Ženevský protokol odmítla a tak bylo třeba hledat jiný způsob řešení kolektivní bezpečnosti. Jako jediná možná varianta se v roce 1925 nabízela dohoda čtyř států týkající se západních hranic Německa, tedy myšlenka omezených závazků. Francouzská hegemonie byla na ústupu, Německo usilovalo o návrat mezi velmoci a Velká Británie byla ochotna jednání garantovat. Státy střední a východní Evropy v zorném poli zájmů Velké Británie od počátku nefigurovaly, a proto ani neměly šanci cokoli změnit. Skutečnost, že se Beneš významnou měrou podílel na přípravných jednáních, měla na jeho postavení na konferenci v Locarnu pramalý vliv.

Jak byly výsledky Locarnské konference vnímány v Československu?

Každá z velmocí si odnášela z Locarna nějaký zisk i nějakou ztrátu a nejinak na tom bylo i Československo. Na jedné straně se mu dostalo uklidnění a stabilizace poměrů, na druhé straně muselo přijmout řešení oslabující jeho dosavadní jištění. Přineslo politické uvolnění, podpořilo úctu k právům a k demokratickým prostředkům politiky a přispělo k atmosféře slušnosti a tolerance. Přes své nepochybné zápory, které locarnská soustava zvláště ve vztahu k východní části Evropy měla, byla v Praze hodnocena pozitivně, a to jak z hlediska obecného jako „veliké znesnadnění války v Evropě západní a střední vůbec“, tak z hlediska poměru k Německu. Beneš doufal, že postupující détente mezi Německem a Francií, patronované navíc Velkou Británií, otevírá též cestu k přátelským vztahům Československa a Německa.

Použité prameny a literatura

Primární prameny

Archiv Ministerstva zahraničních věcí

Číslo fondu: 35

Název fondu: Telegramy došlé a odeslané I

Značka fondu: Telegramy

telegramy došlé

- č. 256/25 z 15.3.1925
- č. 271/25 z 20.3.1925
- č. 748/25 z 23.7.1925
- č. 928/25 ze 14.9.1925
- č. 956/25 z 19.9.1925
- č. 977/25 z 24.9.1925
- č. 256/25 z 15.3.1925
- č. 1031/25 z 8.10.1925
- č. 1034/25 z 8.10.1925
- č. 1039/25 z 9.10.1925
- č. 1041/25 z 9.10.1925
- č. 1043/25 z 10.10.1925
- č. 1046/25 z 12.10.1925
- č. 1048/25 z 12.10.1925
- č. 1054/25 z 13.10.1925
- č. 1059/25 ze 14.10.1925
- č. 1060/25 ze 14.10.1925
- č. 1060/25 ze 14.10.1925
- č. 1061/25 ze 14.10.1925
- č. 1064/25 z 15.10.1925
- č. 1066/25 z 15.10.1925
- č. 1074/25 ze 16.10.1925

Mírové smlouvy

Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem a Protokol, podepsané ve Versailles dne 28. června 1919, zákon č. 217/1921 Sb., Sbíрка zákonů a nařízení státu československého, ročník 1921, částka 53.

Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Rakouskem, podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919, zákon č. 507/1921 Sb., Sbíрка zákonů a nařízení státu československého, ročník 1921, částka 133.

Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Maďarskem, Protokol a Deklarace. Dne 4. června 1920 (Trianon), zákon č. 102/1922 Sb., Sbíрка zákonů a nařízení státu československého, ročník 1922, částka 29.

Dobový tisk

Lidové noviny, ročník 33, 1925.

Venkov, ročník XX, 1925

Rovnost, ročník 41, 1925

Vydané prameny

Příspěvky v odborných časopisech

BŘACH, Radko. *Locarno a čs. diplomacie*. In: Československý časopis historický. Ročník VIII, 1960, s. 662-695.

GAJANOVÁ, Alena. *Ke vzniku a úkolům československé zahraniční politiky a k metodám a charakteru československé diplomacie*. In: Mezinárodní vztahy/Czech Journal of International Relations. Vol 4 No 1 (1969), s. 43-54.

KUBŮ, Eduard. *Příspěvek k prehistorii Locarna*. In: Československý časopis historický. Ročník XXXIII, 1985, s. 863-887.

Literatura

BENEŠ, Edvard. *Problémy nové Evropy a zahraniční politika československá: projevy a úvahy z r. 1919-1924*. Praha 1924.

BENEŠ, Edvard. *Locarno a Svaz národů*. Praha 1925.

BENEŠ, Edvard. *Boj o mír a bezpečnost státu. Československá zahraniční politika v projevech ministra Dr. Ed. Beneše 1924-1933*. Praha 1934.

BŘACH, Radko. *Československo a Evropa v polovině dvacátých let*. Praha/Litomyšl 1996.

ČECHUROVÁ, Jana. ČECHURA, Jaroslav. *Edvard Beneš /diplomat na cestách/. Depeše z padesáti zahraničních cest ministra Beneše 1919-1928*. Praha 2000.

DEJMEK, Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918-1992)*. Praha 2002.

DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš. Část první, Revolucionář a diplomat (1884-1935): politická biografie českého diplomata*. Praha 2006.

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha 2012.

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl II., Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Praha 2013.

FERIANCOVÁ, Alena. *(Ne)nájdená bezpečnost' : Československo, Německo a úpravy mezinárodního systému v Evropě 1922-1926*. Nitra 2010

GONĚC, Vladimír. *Evropská idea I*. Brno 2001.

HOBZA, Antonín. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Praha 1931.

KENNEDY, Paul. *Vzestup a pád velmocí*. Praha 1996.

KLIMEK, Antonín – KUBŮ, Eduard. *Československá zahraniční politika 1918-1938*. Praha 1995.

MacMILLANOVÁ, Margaret. *Mírotvorci: Pařížská konference 1919*. Praha 2004.

- MASARYK, Tomáš Garrigue. *Nová Evropa. Stanovisko slovanské*. Praha 2016.
- MORAVCOVÁ, Dagmar. BĚLINA, Pavel. PEČENKA, Marek. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*. Praha 1994.
- MÜLLER, Helmut a kol. *Dějiny Německa*. 1995.
- NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století I*. Praha 2000.
- NOVOTNÝ, Lukáš. KODET, Roman. *Velká Británie a konference v Locarnu: příspěvek ke studiu kolektivní bezpečnosti ve 20. letech 20. století*. Plzeň 2013.
- OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha 2000.
- SCHATTKOWSKY, Ralph. *Deutschland und Polen von 1918/1919 bis 1925. Deutsch-polnische Beziehungen zwischen Versailles und Locarno*. Frankfurt am Main 1994.
- SCHATTKOWSKY, Ralph. *Locarno und Osteuropa*. Marburg 1994.
- SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938*. Praha 2000.
- VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny české zahraniční politiky*. Praha 2013.
- WRIGHT, Jonathan. *Gustav Stresemann: Weimar's Greatest Statesman*. Oxford 2002.
- ZIMMERMANN, M. A. *Společnost národů*. Praha 1931.

Resumé

In the mid-twenties, the events that took place in the post-World War I Europe produced far-reaching power moves. After the French failure to solve the German problems, the United Kingdom and the United States took the initiative. France was shifted to the background and the prerequisites to re-establish Germany on a large scale were then formulated. In the autumn of 1924, Germany deployed an extensive diplomatic offensive to change the status of the country of a defeated state in the context of the Versailles peace treaty.

The newly created situation was reflected in the overall international position of Czechoslovakia. In 1924, Czechoslovak Foreign Policy attempted to prevent the revision of the Versailles treaty when Czechoslovak Foreign Minister Edvard Beneš along with Greek politician Politis elaborated a plan for the guarantee pact called the Geneva protocol. It was intended to be a collective security plan, but the United Kingdom ultimately rejected it. The initiative aimed to agreements pronounced by the main four powers of the Locarno conference (France, the United Kingdom, the United States, and Italy). If the Versailles treaty was the punishment of the defeated, the Locarno conference was the result of a free agreement and a new political compromise. Each participating party took some profit and some loss from Locarno. The international position of Czechoslovakia was weakened by the Locarno conference, because french protection weakened and Czechoslovakia became thus exposed to a stronger influence of Germany. Beneš was aware of that. As consequence of this, at the end of October 1925, he reported in front of the National Assembly's Standing Committee the events occurred at the Locarno conference and the associated Czechoslovak policy in Locarno. He declared that his aim was ultimately to solve such security problem not only for Czechoslovakia but also for Central Europe.

The Locarno conference was one of the alternatives for the peaceful and democratic European development. It was a policy of realism, a democratic agreement, compromise, equality and peace. Whether the Locarno conference was unable to dictate the development of Europe, it was because the conference ultimately was affected by forces outside the state policy. In the subsequent course of events, the development of Europe eventually evolved towards a rather distinct scenario.

The Locarno conference was certainly a milestone in the international position of Czechoslovakia. For the first time, Czechoslovakia was in diplomatic duel with Germany. Germany joined the European powers and refused to define the eastern borders and the western powers approved it. The Czechoslovak Republic was then in sight of a possible conflict with Germany without a clear protection of the western powers.

Přílohy

Příloha č. 1

Závěrečný akt locarnské konference.

Zástupci vlády německé, belgické, britské, francouzské, italské, polské a československé, shromáždění v Locarnu od 5. do 16. října 1925, aby společnou dohodou hledali prostředky, jak uchovati své národy od pohromy války, a aby se postarali o pokojné řešení sporů každého druhu, které by náhodou vznikly mezi některými z nich,

projevili souhlas s návrhy smluv a úmluv, které se jich týkají a které, vypracovány na této konferenci, mají vztah jedny k druhým:

Smlouva mezi Německem, Belgií, Francií, Velkou Británií a Itálií (Příloha A);

Rozhodčí smlouva mezi Německem a Belgií (Příloha B);

Rozhodčí smlouva mezi Německem a Francií (Příloha C);

Rozhodčí smlouva mezi Německem a Polskem (Příloha D);

Rozhodčí smlouva mezi Německem a Československem (Příloha E).

Tyto akty, opatřeny nyní parafrází „ne varietur“, budou mít datum tohoto dne a zástupci zúčastněných stran dohodli se sejít v Londýně 1. prosince t.r., aby vykonali v téže schůzi formalitu podpisů aktů, které se jich týkají.

Ministr zahraničních věcí Francie oznamuje, že po návrzích rozhodčích smluv výše zmíněných, Francie, Polsko a Československo rovněž sjednaly v Locarnu návrhy dohod, aby si navzájem zajistily dobrodiní uvedených smluv. Tyto dohody budou řádně uloženy u Společnosti národů, avšak již nyní má pan Briand opisy k dispozici mocností zde zastoupených.

Státní sekretář pro zahraniční věci Velké Británie navrhuje, aby v odpověď na určité, kancléřem a ministrem zahraničních věcí Německa přednesené žádosti o vysvětlení týkající se článku 16 Paktu o Společnosti národů, byl jim současně, kdy bude vykonána formalita podpisu aktů shora zmíněných, zaslán dopis, jehož návrh je rovněž připojen (Příloha F). Tento návrh je přijat.

Zástupci vlád zde zastoupených projevují plné přesvědčení, že tyto smlouvy a úmluvy, jakmile nabudou působnosti, přispějí vydatně k tomu, aby povolilo napětí myslí mezi národy, že rovněž usnadní rozřešení mnohých problémů politických a hospodářských ve shodě se zájmy a city národů a že upevňující mír a bezpečnost v Evropě, uspíší účinným způsobem odzbrojení uvedené v článku 8 Paktu o Společnosti národů.

Zavazují se, že budou upřímně spolupůsobiti na pracích, které již zahájila Společnost národů pro odzbrojení,
a že budou hleděti je uskutečniti všeobecnou dohodou.

Dáno v Locarnu dne 16. října 1925.

Podpisy.

Zdroj: HOBZA, Antonín. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Praha 1931, s 150-151.)

Příloha č. 2

PŘÍLOHA A závěrečného aktu locarnské konference Smlouva o vzájemných zárukách mezi Německem, Belgií, Francií, Velkou Británií a Itálií (Rýnský garanční pakt).

President Říše německé, Jeho Veličenstvo král belgický, president Republiky francouzské, Jeho Veličenstvo král Spojeného království a Irska i Britských území zámořských, císař indický a Jeho Veličenstvo král italský,

starostlivi učiniti zadost touze po bezpečnosti a ochraně, jíž jsou prodchnuty národy, kterým bylo sněsti pohromu války 1914-1918,

konstatující zrušení smluv o neutralisaci Belgie a jsouce si vědomi nutnosti zabezpečiti mír v oblasti, která byla tak často dějištěm evropských sporů,

a rovněž prodchnuti jsouce upřímným přáním dáti všem interesovaným mocnostem signatárním dodatečné záruky v rámci Paktu o Společnosti národů a smluv účinných mezi nimi,

rozhodli se uzavřiti k tomu cíli smlouvu a ustanovili svými plnomocníky, a to:

(Následují jména plnomocníků.)

kterí vyměnivše si své plné moci, shledané v dobré a náležité formě, dohodli se na těchto ustanoveních:

Článek 1.

Vysoké smluvní strany zaručují, každá zvlášť i společně, jak je stanoveno v dalších člancích, zachování územního statu quo vyplývajícího z hranic mezi Německem a Belgií a mezi Německem a Francií a neporušitelnost těchto hranic tak, jak byly určeny mírovou smlouvou podepsanou ve Versailles dne 28. června 1919 a akty provádějícími tuto smlouvu, jakož i šetření ustanovení článků 42 a 43 řečené smlouvy týkajících se demilitarizovaného pásma.

Článek 2.

Německo a Belgie a rovněž tak Německo a Francie zavazují se navzájem, že s jedné ani druhé strany nepodniknou žádného útoku ani vpádu a že jedna ani druhá strana v ni žádném případě se neuchýlí k válce.

Avšak toto ustanovení neplatí jestliže jde:

1. o výkon práva na sebeobranu, to jest o to, postavit se na odpor proti porušení závazku předchozího odstavce nebo proti zjevnému překročení článku 42 a 43 zmíněné smlouvy versailleské, když takové překročení má povahu nevyvolaného útoku a jestliže následkem shromažďování branných sil v demilitarisovaném pásmu je nutný bezodkladný zásah;
2. o akci, kterou se provádí článek 16 Paktu o Společnosti národů;
3. o akci podniknutou podle rozhodnutí Shromáždění nebo Rady Společnosti národů nebo takovou, kterou se provádí článek 15 odstavec 7 Paktu o Společnosti národů, jestliže je v tomto případě tato akce namířena proti státu, který první podnikl útok.

Článek 3.

Přihlížejíce k závazkům přijatým v článku 2 této smlouvy, zavazují se Německo a Belgie i Německo a Francie vyřizovati pokojnou cestou a způsobem níže popsáním všechny otázky, ať jsou jakéhokoliv druhu, které by je rozdvajily a jež by nemohly býti rozřešeny obyčejnou cestou diplomatickou.

Všechny otázky, při nichž by strany byly na sporu o nějakém právním nároku, budou předloženy soudcům, jejichž rozhodnutí se zavazují strany podrobiti.

Všechny ostatní otázky budou předloženy smírčí komisi a, nebude-li úprava navržená touto komisí přijata oběma stranami, bude otázka vznesena na radu Společnosti národů, rozhodující podle článku 15 Paktu o Společnosti národů.

Jednotlivosti o těchto způsobech pokojného vyřizování jsou předmětem zvláštních úmluv podepsaných téhož dne.

Článek 4.

1. Usoudí-li jedna z Vysokých smluvních stran, že se stalo nebo děje porušení článku 2 této smlouvy nebo překročení článku 42 nebo 43 versailleské smlouvy, vzneseme otázku bezodkladně na Radu Společnosti národů.

2. Jakmile Rada Společnosti národů zjistí, že se stalo takovéto porušení nebo překročení, oznámí to bez průtahu mocnostem podepsavším tuto smlouvu a každá z nich se zavazuje poskytnouti v takovém případě bezodkladně podporu oné mocnosti, proti níž byl závadný skutek namířen.

3. V případě zjevného porušení článku 2 této smlouvy nebo zjevného překročení článku 42 nebo 43 versailleské smlouvy jedna z Vysokých smluvních stran, každá z

ostatních smluvních mocností se zavazuje již nyní, že poskytne bezodkladně podporu oné straně, proti níž takové porušení nebo překročení bylo namířeno, jakmile tato mocnost se mohla přesvědčiti, že toto porušení má povahu nevyvolaného útoku a že následkem překročení hranic nebo následkem zahájení nepřátelství nebo shromažďování branných sil v demilitarizovaném pásmu je nutný bezodkladný zásah. Rada Společnosti národů, na niž tato otázka byla vznesena ve smyslu odstavce 1 tohoto článku, oznámí výsledek svých zjištění. Vysoké smluvní strany zavazují se v takovémto případě, že budou jednat shodně s doporučeními Rady usnesenými jednohlasně, nepočítajíc hlasů odevzdaných zástupci stran zapletených do nepřátelství.

Článek 5.

Ustanovení článku 3 této smlouvy je postaveno pod záruku Vysokých smluvních stran tak, jak je níže popsáno:

Když jedna z mocností zmíněných v článku 3 odmítne podřídit se způsobům pokojného vyřizování nebo vykonati rozhodčí nález a dopustí se porušení článku 2 této smlouvy nebo překročení článků 42 nebo 43 smlouvy versailleské, bude použito ustanovení článku 4 této smlouvy.

V případě, že by jedna z mocností zmíněných v článku 3, aniž se dopustila porušení článku 2 této smlouvy nebo překročení článků 42 nebo 43 smlouvy versailleské, odmítla podřídit se způsobům pokojného vyřizování nebo vykonati rozhodčí nález, dovolá se druhá strana Rady Společnosti národů, která navrhne opatření, jež by měla být učiněna; Vysoké smluvní strany se podrobí těmto návrhům.

Článek 6.

Ustanovení této smlouvy nedotýkají se práv a povinností vyplývajících pro Vysoké smluvní strany ze smlouvy versailleské jakož i úprav doplňkových čítajíc v to i ty, které byly podepsány v Londýně 30. srpna 1924.

Článek 7.

Tato smlouva, určená zajistiti zachování míru a jsoucí ve shodě s Paktem o Společnosti národů, nebude moci být vykládána tak, že by omezovala poslání Společnosti národů činiti opatření, která by byla způsobilá zachovati účinným způsobem světový mír.

Článek 8.

Tato smlouva bude uložena u Společnosti národů, jak ustanovuje Pakt o Společnosti. Zůstane v působnosti, dokud na žádost některé z Vysokých smluvních stran, oznámenou tři měsíce před tím ostatním mocnostem podepsavším tuto smlouvu, neuzná rada, usnášejíc se nejméně dvoutřetinovou většinou hlasů, že Společnost národů poskytuje Vysokým smluvním stranám dostatečné záruky; v tomto případě pozbude smlouva účinku po uplynutí jednoho roku.

Článek 9.

Tato smlouva neuloží žádného závazku žádné z britských dominií ani Indii, jestliže vláda dominia nebo Indie neoznámí, že přijímá tyto závazky.

Článek 10.

Tyto smlouva bude ratifikována a ratifikace budou nejdříve uloženy v Ženevě v archivu Společnosti národů.

Nabude platnosti, jakmile budou uloženy všechny ratifikace a Německo se stane členem Společnosti národů.

Tato smlouva, vyhotovená v jediném exempláři, bude uložena v archivu Společnosti národů, jejíž generální sekretář bude požádán, aby odevzdal každé z Vysokých smluvních stran ověřené opisy.

Čemuž na svědomí podepsali shora jmenovaní zmocněnci tuto smlouvu.

Dáno v Locarnu dne 16. října 1925.

Pečetí a podpisy.

Zdroj: HOBZA, Antonín. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Praha 1931, s 151-156.)

Příloha č. 3

PŘÍLOHA E závěrečného aktu locarnské konference Rozhodčí smlouva mezi Československem a Německem

President Republiky československé a president Říše německé,
stejnou měrou rozhodnutí udržet mír mezi Československem a Německem,
zajišťující pokojné vyřizování sporů, které by mohly vzniknout mezi oběma zeměmi,
konstatující, že úcta k právům založeným smlouvami nebo vyplývajících
z mezinárodního práva je závazná pro mezinárodní soudy,
shodně uznávající, že práva státu nemohou být měněna bez jeho souhlasu,
a majíce na zřeteli, že upřímné zachování způsobů pokojného vyřizování
mezinárodních sporů dovoluje bez použití násilí rozřešiti otázky, které by mohly
rozdvajiti státy,
rozhodli se uskutečniti smlouvou své společné záměry v tomto ohledu a
jmenovali svými plnomocníky:

(Následují jména plnomocníků.)

kteří, vyměňivše si své plné moci, shledané v dobré a náležité formě, dohodli se na těchto ustanoveních:

Část I.

Článek 1.

Všechny spory mezi Československem a Německem, ať jsou jakékoliv povahy, při nichž by strany byly na sporu o nějakém právním nároku a které by nemohly rozřešiti přátelským narovnáním použitím obyčejné cesty diplomatické, budou předloženy k posouzení buď rozhodčímu soudu nebo Stálému dvoru mezinárodní spravedlnosti, jak je dále stanoveno. Rozumí se, že spory nahoře míněné zahrnují obzvláště spory, o nichž se zmiňuje článek 13 Společnosti národů.

Toto ustanovení se nevztahuje na spory vzniklé ze skutečností, které předcházejí této smlouvě a které patří minulosti.

Spory, pro jejichž rozřešení je předepsáno zvláštní řízení jinými úmluvami platnými mezi Vysokými smluvními stranami, budou vyřizovány podle ustanovení těchto úmluv.

Článek 2.

Než dojde k jakémukoliv řízení rozhodčímu nebo k jakémukoliv řízení před Stálým dvorem mezinárodní spravedlnosti, může spor společnou dohodou stran býti předložen k urovnání stálé mezinárodní komisi, zvané Stálou smírčí komisí, zřízené shodně s touto smlouvou.

Článek 3.

Jde-li o spor, jehož předmět podle vnitřního právního řádu jedné ze stran náleží do pravomoci domácích soudů, nebude spor podroben řízení předepsanému touto smlouvou, dokud by rozhodnutí vydané příslušným domácím soudem v přiměřené lhůtě nenabylo moci práva.

Článek 4.

Stálá smírčí komise, zmíněná v článku 2 bude se skládati z pěti členů, kteří budou určeni, jak následuje: Vysoké smluvní strany budou jmenovati, každá za sebe, po jednom členu ze svých příslušníků a určí společnou dohodou tři ostatní členy z příslušníků třetích Mocností; tito tři členové musí býti rozdílné státní příslušnosti a z nich určí Vysoké smluvní strany předsedu komise.

Členové jsou jmenováni na tři roky, jejich mandát jest obnovitelný. Zůstávají v úřadě, až jsou nahrazeni, v každém případě, až skončí své práce zahájené již v době, kdy vypršel jejich mandát.

Místa, která by se upráznila úmrtím, demisí nebo z jakéhokoliv jiného důvodu, budou obsazena v nejkratší lhůtě podle pravidel předepsaných pro jmenování.

Článek 5.

Stálá smírčí komise bude zřízena do tří měsíců po tom, co vstoupí v platnost tato smlouva.

Kdyby členové, kteří mají být určeni společnou dohodou, nebyli jmenováni ve zmíněné lhůtě nebo, v případě znovuoobsazení, v době tří měsíců ode dne, kdy se místo uprázdnilo, bude president Spolkové rady švýcarské, pokud by nebylo jiné dohody, požádán, aby vykonal potřebná jmenování.

Článek 6.

Stálé smírčí komise lze se dovolati žádostí, kterou podají předsedovi obě strany jednající ve společné dohodě, nebo kterou, není-li takovéto dohody, podá jedna nebo druhá strana.

Žádost bude obsahovati, mimo stručný výklad o předmětu sporu, výzvu řízenou komisi, aby učinila všechna opatření, která by mohla vésti k narovnání.

Vychází-li žádost pouze od jedné strany, musí ji tato strana oznámiti bez průtahů straně druhé.

Článek 7.

Do čtrnácti dnů ode dne, kdy některá z Vysokých smluvních stran vznesla spor na Stálou smírčí komisi, může každá ze stran, pro rozbor tohoto sporu, člena vyslaného ze svých příslušníků nahraditi osobou, která má zvláštní způsobilost ve věci, o kterou jde.

Strana, která by použila tohoto práva, oznámí to bez odkladu straně druhé; tato může v takovém případě učiniti totéž do čtrnácti dnů ode dne, kdy jí došlo oznámení.

Článek 8.

Úkolem Stálé smírčí komise bude, aby vyjasnila sporné otázky, sebrala za tím účelem všechny potřebné zprávy cestou šetření nebo jinou a aby usilovala o narovnání stran. Komise, prozkoumavši věc, může navrhnouti stranám úpravu, která by se jí zdála vhodnou, a může jim určití lhůtu, aby se vyjádřily.

Na konci svých prací učiní komise zápis konstatující, podle případu, buď že strany se dohodly, a, je-li toho třeba, podmínky dohody, nebo že strany nemohly být narovnány.

Práce komise, pokud se strany nedohodnou jinak, musí být skončeny do šesti měsíců ode dne, kdy spor byl na komisi vznesen.

Článek 9.

Pokud není zvláštního ustanovení opačného obsahu, upraví si Stálá smírčí komise sama způsob řízení, které v každém případě musí být sporné. Při šetření bude komise, pokud jednohlasně nerozhodne jinak, se řídití ustanoveními titulu III

(mezinárodní komise vyšetřovací) Haagské úmluvy z 18. října 1907 o pokojném vyřizování mezinárodních sporů.

Článek 10.

Stálá smírčí komise sejde se, nebude-li mezi stranami jiné dohody, na místě, které určí její předseda.

Článek 11.

Práce Stálé smírčí komise jsou veřejné pouze tehdy, když komise tak rozhodne v souhlasu se stranami.

Článek 12.

Strany budou míti při Stále smírčí komisi své zástupce, kteří budou sloužiti za prostředníky mezi nimi a komisí; mimo to mohou si strany přibrati poradce a znalce, jimi za tím účelem jmenované a žádati za slyšení každé osoby, jejíž svědectví se jí bude zdáti užitečným.

Komise se své strany bude míti možnost vyžádati si ústní výklady od zástupců, poradců a znalců obou stran, jakož i od každé osoby, při které by pokládala za užitečné ji předvolati se souhlasem její vlády.

Článek 13.

Pokud není v této smlouvě opačného ustanovení, rozhoduje Stálá smírčí komise většinou hlasů.

Článek 14.

Vysoké smluvní strany se zavazují, že usnadní Stále smírčí komisi její práce a obzvláště že jí dodají v největší možné míře všechny dokumenty a potřebné správy, jakož i že použijí všech prostředků, které jsou jim po ruce, aby jí umožnily na svém území a podle svého právního řádu předvolávati a slyšení svědky a znalce a prováděti šetření na místě samém.

Článek 15.

Po dobu prací Stálé smírčí komise obdrží každý ze členů náhradu, jejíž výše bude stanovena společnou dohodou mezi Vysokými smluvními stranami a jejíž náklady ponese každá smluvní strana stejným dílem.

Článek 16.

Nedojde-li před Stálou smírčí komisí k narovnání, bude spor dohodou předložen buď Stálému Dvoru Mezinárodní Spravedlnosti za podmínek a pravidel o řízení stanovených jeho statutem nebo rozhodčímu soudu za podmínek a podle pravidel o

řízení stanovených Haagskou úmluvou z 18. října 1907 o pokojném vyřizování mezinárodních sporů.

Nedojde-li mezi stranami k dohodě, bude jedna nebo druhá strana, když jeden měsíc před tím byla na to upozornila, míti volnost předložiti spor přímo na Stálý Dvůr Mezinárodní Spravedlnosti.

Část II.

Článek 17.

Všechny otázky, v nichž by Vláda československá a Vláda německá byly rozdvojeny, aniž by je mohly přátelsky rozřešiti obyčejnou cestou diplomatickou, a jejichž vyřízení by nemohlo býti vymoženo nálezem, jak je předepsáno v článku 1. této smlouvy a pro které by již jinými úmluvami platnými mezi stranami nebyl předepsán nějaký způsob vyřízení, budou předloženy Stálé smírčí komisi, která bude pověřena navrhnouti stranám přijatelné řešení a v každém případě podati zprávu.

Řízení ustanovené články 6 – 15 této smlouvy platí i zde.

Článek 18.

Jestli by do měsíce ode dne, kdy Stálá smírčí komise skončila své práce, obě strany se nedohodly, bude otázka na žádost jedné nebo druhé Strany vznesena na Radu Společnosti Národů, která rozhodne podle článku 15. Paktu Společnosti.

Všeobecná ustanovení.

Článek 19.

Ve všech případech a obzvláště když otázka, o níž jsou strany na sporu, je důsledkem skutků, které byly již vykonány, nebo mají právě býti vykonány, Smírčí komise, nebo kdyby věc na ni nebyla vznesena, rozhodčí soud nebo Stálý Dvůr Mezinárodní Spravedlnosti, rozhoduje podle článku 41. svého statutu, určí v nejkratší možné lhůtě, jaká prozatímní opatření mají býti učiněna. Rovněž Radě Společnosti Národů, je-li otázka na ni vznesena, přísluší učiniti vhodná prozatímní opatření. Každá z Vysokých smluvních stran se zavazuje, že se podrobí a že se zdrží všech opatření, která by mohla míti nepříznivý vliv na provedení rozhodnutí nebo na úpravu navrženou Smírčí komisí nebo Radou Společnosti Národů, a vůbec, že nepodnikne ničeho, ať by to bylo cokoliv, co by mohlo přiosřiti nebo rozšířiti spor.

Článek 20.

Tato smlouva platí mezi Vysokými smluvními stranami, i když jiné Mocnosti mají rovněž zájem na sporu.

Článek 21.

Tato smlouva, shodná s Paktem Společnosti Národů, nebude se dotýkati práv a povinností, které mají Vysoké smluvní strany jako členové Společnosti Národů a nebude vykládána tak, že by omezovala povinnost Společnosti Národů učiniti opatření, která by byla způsobilá zachovati účinným způsobem světový mír.

Článek 22.

Tato smlouva bude ratifikována. Ratifikace budou uloženy v Ženevě u Společnosti Národů současně s ratifikacemi smlouvy uzavřené téhož dne mezi Německem, Belgií, Francií, Velkou Británií a Itálií.

Vstoupí a zůstane v platnosti za týchž podmínek jako jmenovaná smlouva.

Tato smlouva, vyhotovená v jediném exempláři, bude uložena v archivech Společnosti Národů, jejíž Generální Sekretář bude požádán, aby odevzdal každé z Vysokých smluvních stran ověřené opisy.

Čemuž na svědomí shora jmenovaní zmocněnci podepsali tuto smlouvu.

Dáno v Locarnu, dne 16. října 1925.

Pečeti a podpisy.

Zdroj: HOBZA, Antonín. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Praha 1931, s 156-163.)

Příloha č. 4

Smlouva o vzájemných zárukách mezi Francií a Československem (Garanční smlouva)

President Republiky francouzské a president republiky československé, starostlivi stejnou měrou o to, aby Evropa byla ušetřena války upřímným zachováním závazků přijatých téhož dne k zachování všeobecného míru,

rozhodli se zaručiti si navzájem jejich dobrodiní smlouvou uzavřenou v rámci Paktu o Společnosti národů a smluv platných mezi nimi

a ustanovili k tomu cíli svými plnomocníky, a to:

(Následují jména plnomocníků.)

kteří, vyměnivše si své plné moci, shledané v dobré a náležitě formě, dohodli se na těchto ustanoveních:

Článek 1.

Pro případ, že by Československu nebo Francii vzniklo příkoří porušení závazků sjednaných téhož dne mezi nimi a Německem k udržení všeobecného míru, zavazují se Francie a Československo navzájem, jednajíce podle článku 16 Paktu Společnosti Národů, že si poskytnou bezodkladně pomoc a podporu, kdyby toto porušení bylo doprovázeno ozbrojeným zásahem, který by nebyl vyvolán.

V případě, že by Rada Společnosti Národů, rozhodujíc v otázce na ni vznesené podle zmíněných závazků, nedosáhla toho, aby její zpráva byla přijata všemi jejími členy, nečítajíc v to zástupce rozvaděných stran, a že by Československo nebo Francie byly napadeny, aniž to byly vyvolaly, poskytla by Francie Československu a naopak Československo Francii bezodkladně pomoc a podporu, jednajíc podle článku 15 odstavce 7 Paktu Společnosti Národů.

Článek 2.

Nic v této smlouvě nebude se dotýkati práv a povinností, které mají Vysoké smluvní strany jako členové Společnosti Národů, a nebude vykládáno tak, že by omezovalo povinnost Společnosti Národů činiti opatření, která by byla způsobila zachovati účinným způsobem světový mír.

Článek 3.

Tato smlouva bude zapsána u Společnosti Národů, jak ustanovuje Pakt.

Článek 4.

Tato smlouva bude ratifikována. Ratifikace budou uloženy v Ženevě u Společnosti národů současně s ratifikacemi smlouvy uzavřené téhož dne mezi Německem, Belgií, Francií, Velkou Británií a Itálií a smlouvy uzavřené téhož dne mezi Německem a Polskem.

Nabude působnosti a podrží ji za týchž podmínek jako tyto smlouvy.

Tato smlouva, vyhotovená v jediném exempláři, bude uložena v archivech Společnosti Národů, jejíž Generální Sekretář bude požádán, aby odevzdal každé z Vysokých smluvních stran ověřené opisy.

Dáno v Locarnu, dne 16. října 1925.

Pečeti a podpisy.

Zdroj: HOBZA, Antonín. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Praha 1931, s 164-165.)